

BİLGİLERİMİZİ HATIRLAYALIM

1. GERÇEK ANLAM

Bir sözcüğün akla gelen ilk anlamına "gerçek", bu anlama bağlı olarak kazandığı yeni anlamlara ise "yan anlam" denir.

Örnekler

- Televizyonu kuru bir bezle sil.
Suyu, nemi olmayan

- Köyün çevresinde kuru araziler vardı.
Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan

- Bize kuru patlıcan göndermiş.
Daha sonra kullanılmak üzere kurutulmuş

- Ormancılar, kuru ağaçları kesiyor.
Canlılığını yitirmiş

Önemli!

"Kuru" sözcüğü; bu cümlelerden birincisinde akla gelen ilk anlamıyla (suyu, nemi olmayan), diğerlerinde ise bu anlamla ilişkili olan yeni anlamlarıyla (yan anlam) kullanılmıştır.

2. MECAZ ANLAM

Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak ilgi veya benzetme sonucu kazandığı yeni anlamlardır. Bir sözcüğün birden fazla mecaz anlamı bulunabilir.

Örnekler

- Bu maç, şampiyonluk umudumuz bittiği için kuru bir galibiyet oldu.
Etkisi ve sonucu olmayan
- Anlatımı çok kuru olduğu için bu kitabı sonuna kadar okuyamadım.
Akıcı olmayan, duygudan yoksun
- Kazandığı az buçuk parayla dört duvar arasında kuru bir yaşam sürüyordu.
Heyecanı, tadı olmayan

Önemli!

"Kuru" sözcüğü, bu cümlelerde gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak yeni anlamlar kazandığı için mecaz anlamıdır.

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

Dikkat! Sözcükler gibi söz öbekleri de mecaz anlam kazanabilir.

Örnekler

- Hayatımda onun kadar ağzı pek birini görmedim.

Sır saklayan

- Kemal Bey, ağzı gevşek biri değildi.

Sır saklamayan

3. TERİM ANLAM

Bir sözcüğün bilim, sanat, spor ya da meslek dallarıyla ilgili olarak özel bir anlama sahip olmasıdır.

Örnekler

- Konuşmacının ifadesi oldukça açık ve sürükleyiciydi.

Anlatım

- Polis, görgü tanıklarının ifadesiyle olayı aydınlatı.

Tanık ve sanıkların olay hakkında yargı organlarına yaptıkları sözlü açıklama

Önemli! "İfade" sözcüğü, bu cümlelerden ilkinde gerçek anlamıyla kullanılmıştır. İkincisinde ise hukuk alanında özel bir anlamda kullanıldığı için terim anlam kazanmıştır.

Dikkat! Bazı sözcüklerin gerçek anlamı, terim anlam durumundadır.

Örnekler

- Yaşlı adam, bize güzel bir şiir okudu.

Önemli! Bu cümledeki "şiir" sözcüğü, gerçek anlamıyla bir edebiyat terimidir.

Örnek Soru

Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcüğün anlam özelliği yay ayraç içinde yanlış verilmiştir?

- Salonun duvarına bir çivi çakıp yeni aldığı tabloyu astı. (Gerçek)
- Reşat Nuri, edebiyatımızın usta kalemleri arasında yer alır. (Mecaz)
- Bizim takımın oyuncularını üçüncü golden sonra pes ettiler. (Terim)
- Babaannem, yedi çocuğunu işte bu iki göz evde büyütmüş. (Mecaz)

Çözüm

A şıkkındaki "duvar" sözcüğü "taş, tuğla vb. gereçlerden yapılan veya örülen dikey düzlem" anlamı taşıdığı için gerçek anlamıyla kullanılmıştır. B şıkkındaki "kalem" sözcüğü "yazar" anlamı taşıdığı için mecaz anlam kazanmıştır. C şıkkındaki "gol" sözcüğü ise "futbol, hentbol, hokey ve buz hokeyi maçlarında topun kaleye sokulmasıyla kazanılan sayı" anlamı taşıdığı için terim anlamıdır. Ancak D şıkkındaki "göz" sözcüğü, gerçek anlamına bağlı olarak "oda" anlamı kazandığı için mecaz anlamı değildir. Doğru cevap D seçeneğidir.

ETKİNLİK 1

Aşağıda altı çizili sözcüğün akla gelen ilk anlamıyla kullanıldığı cümleleri belirleyip "✓" ile işaretleyiniz.

- a. ☐ Teknemiz, dalgaların etkisiyle savruluyordu.
- b. ☐ Tolstoy, birçok yazara ışık olmuştur.
- c. ☐ O kumaşı ancak keskin bir makas kesebilir.
- d. ☐ Çocuk, açık pencereden bize el sallamıştı.
- e. ☐ Arabayı süren adam, birden frene bastı.
- f. ☐ Sanatının zirvesindeyken bile hiç şımarmadı.
- g. ☐ Karşıma çıkan hiçbir fırsatı tepmeyeceğim.
- h. ☐ Işıklar sönük olduğu için sokak karanlıktı.

ETKİNLİK 2

Aşağıda mecaz anlamı bir sözcüğün bulunduğu cümlelerin başına gülen yüz resimcesi (emoji) çiziniz.

- a. Genç adam, ekşi sözleriyle salondaki herkesin tadını kaçırdı.
- b. Köyün çevresindeki kuru tepelerde birkaç ev vardı.
- c. Artık büyüdüğü için dedesinin gölgesinde yaşamak istemiyor.
- d. İki eski dost, soğuk bir tavırla birbirlerini selamladı.
- e. Deniz durgun olduğu için balıkçılar hiç zorlanmamıştı.
- f. Ben konuştukça yaşlı adamın öfkesinin körüklendiğini fark ettim.

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki cümlelerde koyu yazılmış mecaz anlamı sözcüklerin anlamının yazılı olduğu kutuların üstündeki yıldızları boyayınız.

- a. Hiçbir şeyi kafasına takmayan, **geniş** bir insandı.

 Kolay kolay tasalanmayan

 Kapsamı büyük, yaygın olan

- b. Genç adam, bu projenin **beyni** durumundaydı.

 Bir işe yön veren kimse

 Bir aracın çalışması için gereken parça

- c. **Ters** bir laf edip de adamcağızın sinirini bozma!

 Kesici bir aletin kesmeyen yanı

 Uygun olmayan, elverişsiz olan

- d. Talihsiz olaylar birbirini **kovalamıştı**.

 Kaçanın arkasından koşmak

 İzlemek, takip etmek

- e. Onu yıllardır **kavuran** hasret artık bitmişti.

 Çok üzmemek, mahvetmek

 Rüzgâr, sıcak vb. kurutmak

- f. Bunun **zayıf** bir olasılık olduğunu biliyorsun.

 Çok az

 Önemli, güvenilir olmayan

- g. O, **kaba** sözler söylemekten her zaman kaçınır.

 İnceliğe aykırı, çirkin

 Özensiz, gelişigüzel yapılmış

ETKİNLİK 4

Aşağıda mecaz anlamalı bir sözcük bulunan cümlelerin başındaki harfleri şifre bölümüne sırasıyla yazarak şifreyi belirleyiniz.

- a. **K** Adamın yüzünde derin çizgiler vardı. **M** O, hep böyle saf bir insandı.
- b. **A** Çocuğun huysuzluk damarı tutmuştu. **E** Duvardaki çatlak günden güne artıyor.
- c. **N** Hastalıktan dolayı iyice süzülmişti. **S** Böreğin yapımında ince un kullanın.
- d. **K** Şiddetli yağmur yarım saat sürdü. **T** Yine bayat haberleri dinliyoruz.
- e. **I** İş hayatında parlak bir geçmişi varmış. **i** Tarladaki sebzeler soğuktan donmuş.
- f. **K** Vicdanının sesini dinlemelisin. **N** Yolda üstüme çamur sıçramıştı.

ŞİFRE

a.	b.	c.	d.	e.	f.

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili terimlerin hangi alanla (bilim, sanat, spor) ilgili olduğunu boş bırakılan yerlere yazınız.

- a. Bizim takım ikinci sette daha iyi oynadı.
- b. Hastanın beyin dalgalarını incelediler.
- c. Bağlama çalmak için notaları öğrenmelisin.

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerin anlam özelliklerini belirleyip yönergeleri uygulayarak tavşanın havuca ulaşabileceği yolu bulunuz.

- a. Köyün çevresinde çorak topraklar vardı.
- Gerçek anlamalı ise bir adım sol çaprazda gidin. Mecaz anlamalı ise bir adım sağ çaprazda gidin.
- b. Yazarın duru dili okuyucuyu sarıp sarmalıyor.
- Gerçek anlamalı ise iki adım ileri gidin. Mecaz anlamalı ise iki adım sağ çaprazda gidin.
- c. Adam, bir işaretiyle köpeği yanına çağırdı.
- Gerçek anlamalı ise bir adım sola gidin. Mecaz anlamalı ise bir adım sağa gidin.
- d. Delikanlı, yumuşak sözleriyle bizi ikna etti.
- Gerçek anlamalı ise iki adım sol çaprazda gidin. Mecaz anlamalı ise bir adım ileri gidin.
- e. Bu ek, fiilleri isme dönüştürür.
- Terim anlamalı değilse bir adım sola gidin. Terim anlamalı ise bir adım sağ çaprazda gidin.
- f. Şişenin ağzını açık bırakmayın sakın!
- Terim anlamalı değilse iki adım sola gidin. Terim anlamalı ise bir adım sağa gidin.
- g. Savaşın karanlık günleri geride kalmıştı.
- Gerçek anlamalı ise iki adım sol çaprazda gidin. Mecaz anlamalı ise iki adım ileri gidin.

ETKİNLİK 7

TÜRKÇENİN MADENİ

Ali Emirî Efendi, İstanbul Fatih'te bulunan Millet Kütüphanesinin müdürüydü. Boş olduğu zamanlarda Sahafkar Çarşısı'nda gezmeyi severdi. Yine bir gün oradaki bir dükkânda bir maden buldu. Öyle bir madendi ki bu, Türk tarihinin karanlık dönemlerini bir güneş misali aydınlatacaktı. Bu eşsiz eserin adı "Dîvânu Lugâtî't-Türk" idi.

Türkçenin kayıp sözlüğü olan "Dîvânu Lugâtî't-Türk"ün Ali Emirî Efendi tarafından bulunmasının yankısı önce İstanbul'u sonra tüm ülkeyi kapladı. Bu eşsiz eser; özellikle yazarlar, şairler, aydınlar ve dil bilimciler arasında büyük bir sevinç uyandırdı. Onlarca yıldır süregelen, Türkçenin bilim, sanat, edebiyat ve öğretim dili olamadığı düşüncesi çürüdü. Ali Emirî Efendi, önceleri bu eseri kimsenin okumasına izin vermedi. Mesele Ziya Gökalp, eseri görmek için yanıyordu ama ilk girişimlerinde başarılı olamadı. Ali Emirî Efendi, bu kitabın değerini bildiği için çok geçmeden eseri Ziya Gökalp'a gösterdi. Sonra da kitabı Kilisli Rifat'a vererek yayımlanmasını sağladı.

Talat Paşa, kitabın bulunup yayımlanmasını sağladığı için Ali Emirî Efendi'ye üç yüz lira ödül vermek istedi fakat o, bunu kabul etmedi. Bütün servetini Türk kültürünün kaynağı olan kitaplara harcayarak aydınlara ışık olan Ali Emirî Efendi, yayımlanmasından sonra "Dîvânu Lugâtî't-Türk"ü kitaplığındaki tüm kitaplara birlikte kütüphaneye bağışladı.

Bu metinde geçen mecaz anlamlı sözcüklerin anlamları aşağıda verilmiştir. Bu sözcükleri metinden bularak boş bırakılan yerlere yazınız.

a. Yapılacak iş olmama durumu

b. Çok değerli şeyleri kapsayan kaynak

c. Gereğince anlaşılıp bilinmeyen

d. Bir olayın çevrede uyandırdığı duygu, tepki

e. Ortaya çıkarmak

f. Bir düşünce temelsiz ve kanıtsız kalmak

g. Çok istemek, çabalamak

h. Yol gösteren, aydınlatan kimse

SÜREÇ İZLEME TESTİ

1. I. Arkasındaki ağaca dayanıp gözlerini kapattı.
II. Tarihî köşk; ne fırtınalara, depremlere dayanmıştı.
III. Benimle bu şekilde konuşmasına daha fazla dayanamadım.
IV. Elinizdeki ayakkabı size en az beş yıl dayanır.

"Dayanmak" sözcüğü, numaralanmış cümlelerin hangisinde mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

2. "Ağır" sözcüğü, aşağıdakilerin hangisinde mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Yerden ağır bir taş alıp bahçe duvarının yanına koydu.
B) Babam, bize kızsda da hiçbir zaman ağır sözler kullanmazdı.
C) Kulağı ağır işiten insanların konuşmaları biraz bozuk olabilir.
D) Çuvallar ağır olduğu için her birini iki kişi taşımıştı.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün anlam özelliği yay ayraç içinde yanlış verilmiştir?

- A) Hastanın gözüne kaçan cismi kısa sürede çıkardılar. (Gerçek)
B) Haberi alınca yıkıldı, günlerce tek kelime konuşmadı. (Mecaz)
C) Yağlı boya tablo yapmak için aldığım tuval yırtık çıktı. (Terim)
D) İyi biriydi ama sivri diliyle insanların tepkisini çekmedi. (Gerçek)

4. I. En çok oynadığımız oyun saklambaçtı.
II. Ege'nin yanık türkülerinden birini söylüyordu.
III. Doktorun söylediğine göre grip olmuşum.
IV. Ünlü yıldız, bazı sanatçıları keskin bir dille eleştirdi.

Numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede "oyun" sözcüğü gerçek anlamıyla kullanılmıştır.
B) II. cümlede "yanık" sözcüğü mecaz anlamıdır.
C) III. cümlede "grip" sözcüğü terim anlamıdır.
D) IV. cümlede mecaz anlamı sözcük yoktur.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili terimin ilgili olduğu alan yay ayraç içinde yanlış verilmiştir?

- A) Hâkim, sanıkların ifadesini aldıktan sonra duruşmaya ara verdi. (Hukuk)
B) Tecrübeli basketbolcu, takımına toplam yirmi altı sayı kazandırdı. (Matematik)
C) Dilimizdeki bazı bağlaçlar başka görevlerde de kullanılır. (Dil bilimi)
D) Şarkının özellikle nakarat bölümü çok hoşuma gitti. (Müzik)

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamı sözcük yoktur?

- A) Elindeki keskin bıçakla elmayı kesti.
B) Odanın içinde ağır bir koku vardı.
C) Yazarın kuru anlatımı okuru sıkıyor.
D) Annemin yaptığı çöreklerle bayılıyorum.

7. Aşağıda "tükenmek" sözcüğünün TDK Güncel Türkçe Sözlük'teki anlamları verilmiştir.

Buna göre "tükenmek" sözcüğü,

- I. Amazonlarda yaşayan bazı canlıların nesli tükeniyor.
- II. Edebiyat dünyasında genç yaşta tükenen yazar çoktur.
- III. Kadıncağız, yıllar yılı acılarla boğuşmaktan tükenmişti.
- IV. Umudunun tükendiği bir anda karşısına bir fırsat çıktı.

cümlelerinin hangilerinde mecaz anlamıyla kullanılmamıştır?

- A) I ve III B) I ve IV
C) II ve III D) II ve IV

8. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcüğün anlam özelliği yay ayraç içinde yanlış verilmiştir?

- A) Garsondan sade kahve isteyip her zamanki yerine oturdu. (Gerçek)
- B) Bunlar, adamcağızın genç yaşta çökmesine sebep oldu. (Mecaz)
- C) Onunla aramızdaki dostluk bağı giderek zayıflamıştı. (Terim)
- D) Kafası çok dağınık olduğu için toplantıda hiç söz almadı. (Mecaz)

9. Aşağıda "kapı" sözcüğünün mecaz anlamları verilmiştir.

- Gelir, geçim, kısmet sağlayan yer, kaynak veya imkân
- Gidere yol açan gereksinim
- Ev gezmesi için gidilen yer

"Kapı" sözcüğü, aşağıdakilerin hangisinde bu anlamlarından biriyle kullanılmıştır?

- A) Vatandaşlar, birçok işlemi e-devlet kapısından yapıyor.
- B) Düğünden önce birçok masraf kapısı açılacağını biliyorlardı.
- C) Bayramda gittiğimiz her kapıda en az yarım saat oturduk.
- D) İş bulabilmek için her kapıya başvurdu ama sonuç alamadı.

10. Aşağıda "gövde" sözcüğünün terim anlamları verilmiştir.

- İnsan vücudunda baş, kol ve bacaklar dışında kalan bölüm
- Ağaç ve bitkilerin dallarının dışında kalan bölümü
- Hayvanlarda baş, ayak ve kuyruktan geri kalan bölüm
- Ad ve fiil köklerinden eklerle türetilmiş kelime

"Gövde" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu anlamlarından biriyle kullanılmamıştır?

- A) Karıncaların kafası, gövdesine göre büyüktür.
- B) Ağacın gövdesinden bir parça alıp inceltiler.
- C) Makinenin gövdesini yeniden tasarladık.
- D) Bu kelime, yapım eki aldığı için gövdedir.

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

11. Bir bilgisayar oyununda karakterin soldan sağa izlediği yol üzerinde çukurlar bulunmaktadır. Karakterin bu çukurların üstünden atlayıp yoluna devam edebilmesi için oyuncunun, her bir çukurun üzerinde yazılı cümledeki altı çizili sözcüğün anlam özelliğinin doğru gösterildiği tuşa basması gerekmektedir.

1

Hepimiz hüznün atmosferinden kurtulmayı bekliyorduk.

Gerçek Mecaz Terim

2

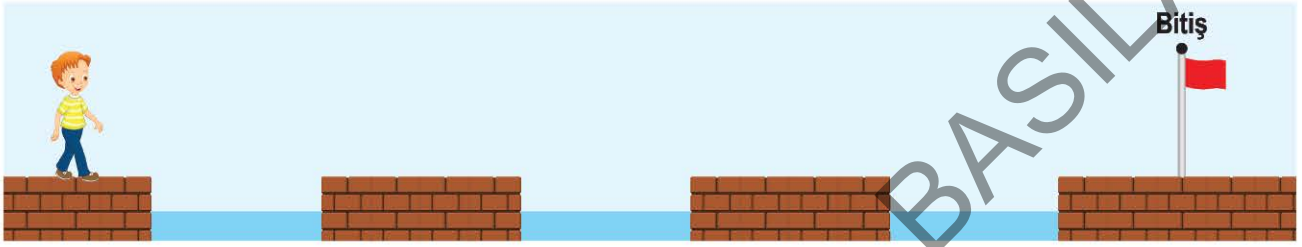
Mahkeme kararı gereği bina-
nın bir bölümü yıkıldı.

Gerçek Mecaz Terim

3

Martıların çığlıkları, karşı kaya-
lıklarda yankılanıyordu.

Gerçek Mecaz Terim

Buna göre, karakterin "bitiş" bölümüne ulaşabilmesi için basılması gereken tuşlar aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	1	2	3
A)	Gerçek	Mecaz	Terim
B)	Gerçek	Terim	Mecaz
C)	Mecaz	Gerçek	Terim
D)	Mecaz	Terim	Gerçek

12. Mecaz anlam, bir sözcüğün ilgi ve benzetme sonucu gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır.

Buna göre,

(I) Kimi yazarlar, verdikleri eserlerde simgesel bir anlatımı tercih ederler. (II) Onların kitapları, okuyucunun merak duygusunu kamçılamaktan son derece uzaktır. (III) Kimi yazarlar ise anlattıklarıyla okuyucuyu bir merak selinde sürüklemeyi başarır. (IV) Okumanın tadı, böyle yazarların kitaplarında her yönüyle hissedilir.

metninde numaralanmış cümlelerin hangisinde mecaz anlamı bir sözcük yoktur?

A) I

B) II

C) III

D) IV

BİLGİLERİMİZİ TANIYALIM

ÇOK ANLAMLILIK

Dilimizde sözcüklerin genellikle birden çok anlamı (temel, yan ve mecaz anlam) vardır. Sözcüklerin cümle içinde yeni anlamlar kazanmasına "çok anlamlılık" denir.

Sözcüklerin cümle içinde kazandığı anlam, bağlamdan yararlanılarak tahmin edilir. Bağlam, sözcükten önce ya da sonra gelerek onun anlamını etkileyen sözcük veya söz öbekleridir.

Örnekler

- Nehrin kıyısında duran teknelerde balıkçılar vardı.

Önemli!

Bu cümlede "durmak" sözcüğünün anlamını belirleyen, "nehrin kıyısında" ve "tekneler" sözleridir. Bağlamı oluşturan bu ifade dikkate alındığında "hareketsiz durumda olmak" anlamı belirlenir.

- Saatim durduğu için sınavda zamanı yönetemedim.

Önemli!

Bu cümlede "durmak" sözcüğünün anlamını belirleyen, "saatim" sözcüğüdür. Bağlamı oluşturan bu ifade dikkate alındığında "işlemez olmak, çalışmamak" anlamı belirlenir.

- Şiddetli yağmur durunca sokaklar yeniden canlandı.

Önemli!

Bu cümlede "durmak" sözcüğünün anlamını belirleyen, "yağmur" sözcüğüdür. Bağlamı oluşturan bu ifade dikkate alındığında "sona ermek; kesilmek" anlamı belirlenir.

- Sabahtan beri hiç durmamış, bahçe işleriyle meşgul olmuştu.

Önemli!

Bu cümlede "durmak" sözcüğünün anlamını belirleyen, "sabahtan beri" ve "meşgul olmuştu" ifadeleridir. Bağlamı oluşturan bu ifade dikkate alındığında "ara vermek" anlamı belirlenir.

- Senden aldığım kitaplar kitaplığımda duruyor.

Önemli!

Bu cümlede "durmak" sözcüğünün anlamını belirleyen, "kitaplar" ve "kitaplığım"da" sözcükleridir. Bağlamı oluşturan bu ifade dikkate alındığında "bir yerde olmak veya bulunmak" anlamı belirlenir.

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

Dikkat!**Sözcüklerin anlamı tahmin edilirken ayrıntılara dikkat edilmelidir.****Örnekler**

- Çocuklar, bütün gün sokakta oyun oynadılar.
- Çevredeki bütün köylerde nohut yetiştirilir.

"Bütün" sözcüğü, her iki cümlede de aynı anlamda kullanılmış gibi görünmektedir. Ancak "gün" ve "köy" ifadeleri dikkate alındığında bu sözcüğün ilk cümlede "eksiksiz, tam", ikinci cümlede ise "bir şeyin hepsi" anlamına geldiği anlaşılmaktadır.

Dikkat!

Çok anlamlılık ve sesteşlik karıştırılmamalıdır. Çok anlamlılık, bir gerçek anlamdan hareketle sözcüğün cümle içinde kazandığı yeni anlamlardır. Fakat sesteşlik, gerçek anlamları birbirinden farklı olan iki ya da daha fazla sözcük arasındaki ilişkidir.

Örnekler

- Koltukların yüzü iyice yıpranmış.
- İnsanda biraz yüz olmalı.

"Yüz" sözcüğü; bu cümlelerden ilkinde "kumaş", ikincisinde ise "utanma" anlamında kullanılmıştır. Her iki anlam da "surat" anlamından geldiği için çok anlamlılık kapsamındadır.

- Kalkıp elini yüzünü yıkadı.
- Selden yüz araç zarar görmüş.

"Yüz" sözcüğü; bu cümlelerden ilkinde "surat" gerçek anlamını, ikincisinde ise "doksan dokuzdan sonra gelen sayı" gerçek anlamını ifade ettiği için sesteştir.

Örnek Soru

- İş görebilmek
- Hizmetine almak veya kiralamak
- Gereğini yapmak, yerine getirmek
- Sürmek, zaman almak

"Tutmak" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu anlamlarından biriyle kullanılmamıştır?

- Dedem, verdiği sözü tutup bana bir bisiklet almıştı.
- Yeni romanınızın tutacağını ben tahmin etmişim.
- Kuşadası'nda bir yazlık tutup bir ay orada kalacağız.
- Elim ayağım tuttuğu sürece bahçemi ekip biçeceğim.

Çözüm

"Tutmak" sözcüğünün kullanımları bağlamdan hareketle değerlendirildiğinde A seçeneğinde "gereğini yapmak, yerine getirmek", C seçeneğinde "hizmetine almak veya kiralamak", D seçeneğinde ise "iş görebilmek" anlamları belirlenmektedir. Ancak "tutmak" sözcüğü, B seçeneğinde "bir sanat eseri geniş ilgi görmek" anlamıyla kullanılmıştır. Sözcüğün kazandığı bu anlam, verilen anlamlardan biri değildir. Doğru cevap B seçeneğidir.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki cümlelerde "geçmek" sözcüğünün kazandığı anlamları belirleyip cümlelerin başındaki simgeleri anlamların yanında boş bırakılan yerlere çiziniz.

- ★ Hastalık onlara geçmesin diye maske taktım.
- Çarşıda gezerken başına güneş geçmiş.
- Tarihe geçen zaferlerden biri de buydu.
- ◆ Böyle giderse onun boyu seni geçecek.
- ▲ Bilmiyorum, deyip geçti ama inanmadım.
- ◆ Bütün günüm dosyaları incelemekle geçti.
- Öfkesi geçince odaya geri dönmüştü.
- Yazarın anlattığı olay bu köyde geçmiş.
- ▲ Ateş geçmesin diye şömineye odun attı.
- ▼ Kitabımı alıp yan odaya geçeyim bari.
- O eski paralar artık geçmiyor.

☐	Ateş vb. sönmek
☐	Olmak, cereyan etmek
☐	Bulaşmak, sirayet etmek
☐	Sıyrılmak, işin içinden çıkmak
☐	Etki yapmak, işlemek
☐	Bitmek, sona ermek
☐	Kullanımda olmak
☐	Zaman tükenmek
☐	Aşmak, geride bırakmak
☐	Bir yerden başka yere gitmek
☐	Yazılmak, girmek

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin anlamları doğru verilmişse yay ayraç içine "D", yanlış verilmişse "Y" yazınız.

- Yeşile kaçan mavi bir elbise giymişti.
() Benzetmek, andırmak
- Bu işin üstüne biraz düşersen işi öğrenirsin.
() Yakışmak, uygun gelmek
- Konuyu çarpıtarak bir yere varamazsınız.
() Gerçek anlamından saptırmak
- Dürüst insanlar, verdikleri sözü tutarlar.
() Gereğini yapmak, yerine getirmek
- İki gündür açıkta bekleyen gemi hareket etti.
() Denizin kıyıdan uzakça olan yeri
- Onun soğuk şakasıyla sinirim iyice bozuldu.
() Üşütecek derecede ısısı olan
- Onun gözü paradan başka bir şey görmez.
() Bir işleme uğramak
- İlaç kullanınca sivilceleri sönmüştü.
() Tükenmek, yok olmak

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki sözcükleri, verilen anlamlarıyla birer cümlede kullanınız.

Dolu	Boş vakti olmayan
↓	
Derin	Ayrıntılı
↓	

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki metinde "çıkmaq" sözcüğünün simgelerle belirtilen kullanımlarını numaralanmış anlamlarla eşleştiriniz.

Sokakta ilerlerken fırından çıkmaq simit kokusunu aldı. Hemen bir simit alıp fırından çıkqtı. Her gün uğradığı kitapçıya uğrayıp yeni çıkmaq kitaplara baktı. Kitap fiyatları çıkqmıştı. Kaç gündür çıkmaq zam haberleri doğruymuş demek ki diye düşündü. Geçen hafta çok sayıda kitap aldığı için kârlı çıkqmıştı ama buna sevinse mi yoksa üzölse mi bilemedi. Dükkândan ayrıldığında bulutların dağılıp güneşin çıkqtığını görünce neşesi yerine geldi.

Anlamlar

I. Yükselmek

II. Koku, ses vb. yayılmak

III. Herhangi bir durumda olduğu anlaşılmaq

IV. Ay, güneş görünmek

V. İçeriden dışarıya varmaq

VI. Yayılmak, duyulmaq

VII. Kitap, dergi vb. yayımlanmaq

●	→		▲	→	
★	→		■	→	
◆	→		■	→	
●	→				

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin kazandığı anlamları "✓" ile işaretleyiniz.

- a. Adamcağız, bu hâliyle ailesine bakıyordu.
☐ Geçindirmek ☐ Görüp incelemek
- b. Ceketimin kopan düğmesini diktim.
☐ Yerinden ayrılmak ☐ Gövdeden ayrılmak
- c. Yazarın düz anlatımı okuyucuyu sıkıyor.
☐ Yalın, sade ☐ Çizgisiz, desensiz
- d. Hava soğuyunca pencereleri örttü.
☐ Kaplamak ☐ Kapamak
- e. Kemer belimi sıktığı için rahat edemedim.
☐ Baskı altına almak ☐ Dar gelmek

ETKİNLİK 6

"Bulmaq" sözcüğünü TDK Güncel Türkçe Sözlük'ten yararlanarak aşağıda verilen anlamları birer cümlede kullanınız.

Kaybedilen bir şeyi yeniden ele geçirmek:

İcat etmek:

Bir yere, bir noktaya ulaşmaq:

Anımsamak:

ETKİNLİK 7

Nasreddin Hoca, 1200'lü yıllarda Akşehir civarında yaşamış efsanevi kahramandır. Çevresindeki insanlara takılan mizahi bir karakter olarak bilinse de aslında o, dilimiz açısından çok büyük bir hazinedir. Çünkü dilimizdeki birçok deyim, onun yaşamından ya da onun yaşamıyla özdeşleştirilen hikâyelerden doğmuştur. "İpe un sermek, bindiği dalı kesmek, mürekkep yalamak" gibi nice deyim, onun yaşamına ilişkin fıkralarla dilimizde yer bulmuştur. Onun zaman zaman sert, zaman zaman bilgiç, zaman zamansa alaycı tavırlarıyla örülmüş bu hikâyeler; deyimlerin dilimize yerleşmesini sağlamıştır.

Bu metinde geçen bazı sözcükler aşağıda verilmiştir. Bu sözcüklerin anlamlarını bağlamdan yararlanarak tahmin edip yazınız. Daha sonra sözcüklerin anlamlarını TDK Güncel Türkçe Sözlük'ten belirleyip yazınız.

yaşamış

Tahminim:

Sözlük Anlamı:

takılan

Tahminim:

Sözlük Anlamı:

açısından

Tahminim:

Sözlük Anlamı:

hazinedir

Tahminim:

Sözlük Anlamı:

doğmuştur

Tahminim:

Sözlük Anlamı:

SÜREÇ İZLEME TESTİ

1. • Arabamız köprünün orta yerinde kaldı.
• Oda toz içinde kalınca pencereyi açtı.
• Tatil boyunca hep aynı otelde kaldık.

"Kalmak" sözcüğü, bu cümlelerde aşağıdaki anlamlarından hangisiyle kullanılmıştır?

- A) Konaklamak, konmak
B) Oylanmak, vakit geçirmek
C) İşlemez, yürümez duruma gelmek
D) Bir şeyle kaplanmak, bir şeye bulanmak

2. Aşağıdakilerin hangisinde "açık" sözcüğünün anlamı ve kullanımı birbirine uymamaktadır?

Anlam	Kullanım
A) Denizin kıyıdan uzak yeri	Bazı gemiler açıkta bekliyordu.
B) Rengi koyu olmayan	Üzerine açık yeşil bir elbise giymişti.
C) Belirgin bir biçimde	Benimle açık konuşması hoşuma gitti.
D) Çalışır durumda olan	Bu saatte açık dükkân bulamazsın.

3. "Çıkmak" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde "sıyrılmak, ayrılmak" anlamında kullanılmıştır?

- A) Yaşlı adam, merdivenlerden ağır ağır çıkıyordu.
B) Çok hızlı koştuğu için ayakkabısı ayağından çıkmıştı.
C) Sen üst kata çık, bir bak bakalım, saatini orada mı bırakmışsın?
D) Hava aydınlanmak üzereyken birlikte evden çıktık.

4. I. Durumu iyi idare ettik, herhangi bir sıkıntı yaşanmadı.
II. Hastaneden gelen iyi haber hepimizi mutlu etmişti.
III. İyi top oynadığı için onu da bizim takıma almaya karar verdik.
IV. Yaptığı son işten iyi para kazandığını söylüyordu.

"İyi" sözcüğü, numaralanmış cümlelerin hangisinde "çok" anlamında kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

5. I. Raftaki kitapların bazıları, sallantı yüzünden yere düşmüştü.
II. En yakın arkadaşım ile aynı sınıfa düşünce çok sevindim.
III. Balkon kenarındaki saksı, rüzgârdan dolayı kaldırıma düşmüş.
IV. Çocukken yüksek bir duvarın üzerinden düşmüş, kolunu kırmıştı.

"Düşmek" sözcüğü, numaralanmış cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı bir anlamda kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

6. • Hep beraber sofrayı kurup misafirlerin gelmesini bekledik.
• Hava kararmaya başlayınca çadırları kurduk.
• Sabah erken uyanabilmek için akşamdan çalar saati kurdum.
• Bugünkü dersimizde turşu kurmayı öğrendik.

"Kurmak" sözcüğü, bu cümlelerde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

7. Kızarttığı ekmeklerin üzerine yağ sürüp çocuklara veriyordu.
"Sürmek" **sözcüğü**, **aşağıdakilerin hangisinde bu cümledeki anlamıyla kullanılmıştır?**

- A) Satılmayan malların hepsini yeniden piyasaya sürmüşler.
- B) Çocuklar sürekli ellerini sürdükleri için camlar iyice kirlenmişti.
- C) Kadın, soğuktan çatlayan ellerine krem sürüyordu.
- D) Tabağı çocuğun önüne sürüp meyveleri yemesini istedi.

8. I. Önümüzdeki hafta pazartesiye kadar uçaklar doluymuş.
II. Bugün dolu olduğum için görüşmeyi yarına erteledik.
III. Ay sonuna dek oteldeki odaların tamamı doluymuş.
IV. Şeker dolu kavanozları raflara özenle sıralamışlardı.

"Dolu" **sözcüğü**, **numaralanmış cümlelerin hangilerinde aynı anlamda kullanılmıştır?**

- A) I ve III
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) II ve IV

9. "Yerleşmek" **sözcüğü**, **aşağıdaki cümlelerin hangisinde "bir yerde oturmaya, yaşamaya başlamak" anlamında kullanılmıştır?**

- A) Üniversiteyi kazandığımda ailem de İstanbul'a yerleşti.
- B) Çocuklar, telaşlı bir şekilde gelip arabaya yerleştiler.
- C) Ben kalkar kalkmaz kedim Biber gelip koltuğa yerleşti.
- D) Bazı yeni kelimeler de zamanla dile yerleşecektir.

10. Kâğıtlara baktı. Dumanı üstünde (çok yeni)
I

yazılardı bunlar. Bazılarını çok beğendi. Çalاکalem (gelişigüzel) yazılanları ise ayırdı.

II

Böyle klasik (alışılmış) içerik ve üslupta yazılmış yazıları beğenmezdi. Okuyucunun da bu yazıları cazip (sıradan, bayağı) bulmaya-

III

cağını düşünürdü.

IV

Bu parçada numaralanmış sözlerden hangisinin anlamı yay ayraç içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

11. **Aşağıdakilerin hangisinde "vermek" sözcüğünün anlamı ve kullanımı birbirine uymamaktadır?**

	Anlam	Kullanım
A)	Yaymak	Çiçekler, odaya hoş bir koku veriyordu.
B)	Ayırmak, harcamak	Babam, o bahçeye çok emek verdi.
C)	Kazandırmak	Ektiğim fasulye filiz verince çok sevindim.
D)	Ödemek	Borcumun kalan kısmını da verdim.

12. Kendisi için yapılan iyilikleri çabuk unutmuş.
"Unutmak" **sözcüğü**, **bu cümlede aşağıdaki anlamlarından hangisiyle kullanılmıştır?**

- A) Bağışlamak, affetmek
- B) Bir şeyi bir yerde bırakmak
- C) Hatırdan, gönülden çıkarmak
- D) Gereken önemi vermemek, üstünde durmamak

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

13. Bir kelime oyununda yarışmacılara bir sözcüğün farklı anlamları verilmekte ve sözcüğü bu anlamlarıyla birer cümlede kullanmaları istenmektedir. Anlama uygun olan her bir cümle, yarışmacıya 10 puan kazandırmaktadır. Bu yarışmaya katılan Damla'ya verilen sözcük ve anlamlar şunlardır:

Damla'nın kurduğu cümleler aşağıda verilmiştir.

- Hayvanları hayvanat bahçesinde tutmayı doğru bulmuyorum.
- Uzmanlar, okumanın insan bilincini diri tuttuğunu ifade ediyor.
- Olgun insanlar, verdiği sözü tutma konusunda hassas davranır.
- Dalyan'da tekne tutup birbirinden güzel koyları gezebilirsiniz.

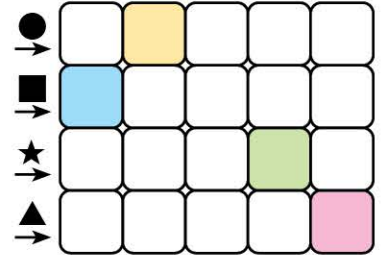
Buna göre, Damla'nın söz konusu sorudan kazandığı puan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 10 B) 20 C) 30 D) 40

14. Sevgi, öyle derin ve güzel bir duygudur ki o olmayınca nefret tohumları yeşerir. Nefretin karanlığına düşen insan ise çevresindeki güzellikleri fark edemez. Nefret, geniş bir insanı bile olumsuz duygulara sevk eder; geride kırık bir kalp bırakır.

Bu metindeki bazı sözcüklerin anlamları aşağıda verilmiştir. Bu sözcükleri metinden bularak yandaki bulmacaya yazınız.

- İçten gelen
- Ortaya bir sonuç çıkaran, bir sonucun oluşmasına sebep olan şey
- ★ Kolay kolay tasalanmayan, hoşgörülü, rahat olan
- ▲ Gücenmiş, üzgün

Buna göre, bulmacanın renklendirilmiş kutularında aşağıdakilerden hangisi oluşur?

- A) E K İ M B) E T İ K C) A K İ M D) A T İ K

EŞ, YAKIN, ZIT ANLAMLI VE SESTEŞ SÖZCÜKLER, YABANCI DİLLERDEN ALINMIŞ SÖZCÜKLER

BİLGİLERİMİZİ HATIRLAYALIM

EŞ ANLAMLI (ANLAMDAŞ) SÖZCÜKLER

Yazılışları farklı, anlamları aynı olan sözcüklerdir. Eş anlamlı sözcükler, cümlede birbirinin yerine kullanılabilir.

Örnekler

araç = taşıt

bellek = hafıza

ova = yazı

vatan = yurt

Dikkat!

Bir sözcüğün eş anlamlısı, o sözcüğün cümle içinde kazandığı yeni anlama göre değişebilir.

Örnekler

- Adam, kötü niyetli değildi. fena
- Bana kötü sözler söyledi. kaba
- Yağmurda kötü ıslanmışlar. çok

Dikkat!

Dilimizde bazı sözcüklerin birden fazla eş anlamlısı vardır.

- arzu ↔ heves ↔ istek ↔ talep

YAKIN ANLAMLI SÖZCÜKLER

Eş anlamlı gibi görüldüğü hâlde aralarında anlam ayrımı bulunan sözcüklerdir.

Örnekler

- Çocuk, kumdan kale yapmak için uğraşıyordu.
Bir iş üzerinde sürekli çalışmak
- İşçiler, inşaatı bitirmek için didiniyordu.
Çok güçlük çekerek sürekli çalışmak

ZIT (KARŞIT) ANLAMLI SÖZCÜKLER

Anlamca birbirinin tersi olan, birbiriyle çelişen sözcüklerdir.

Örnekler

aç X tok

iniş X yokuş

kısa X uzun

pahalı X ucuz

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

Dikkat! Sözcüklerin karşıt anlamlısı, cümleden cümleye değişebilir.

Örnekler

- Elindeki kuru bezle bilgisayarı sildi. Karşıtı "yaş"tır.
- Bahçedeki kuru ağacı kestik. Karşıtı "taze"dir.

EŞ SESLİ (SESTEŞ) SÖZCÜKLER

Yazılışları aynı, anlamları tamamen farklı olan sözcüklerdir.

Örnekler

Dikkat! Düzeltme işareti (^) bulunan sözcüklerle bulunmayan sözcükler sesteş değildir.

Örnekler

YABANCI DİLLERDEN ALINMIŞ SÖZCÜKLER

Başka dillerden alınmış ve Türkçeye henüz yerleşmemiş sözcüklerin Türkçe karşılıklarını bilmek ve kullanmak, dilimizi yabancı dillerin etkilerinden korumamızı sağlar.

Örnekler

Örnek Soru

Yetişkinlerin tecrübelerinden (deneyim) yararlanan gençler hayatta daha az hata (yanlış) yapar. Çünkü onların kılavuzluğu (rehberlik) sayesinde daha bilinçli (anlayışlı) davranmayı öğrenirler.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangisinin anlamı yay ayraç içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV

Çözüm

"Deneyim" sözcüğü "tecrübe" ile, "yanlış" sözcüğü "hata" ile, "rehber" sözcüğü "kılavuz" sözcüğü ile aynı anlama gelmektedir. Oysa "anlayışlı" sözcüğü "anlayışlı olan" anlamına, "bilinçli" sözcüğü ise "yaptıklarının farkında olan" anlamına geldiği için birbiriyle uyuşmamaktadır. Doğru cevap D seçeneğidir.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki sözcüklerin bulmacada soldan sağa ya da yukarıdan aşağıya verilen eş anlamlılarını belirleyip işaretleyiniz.

Cevap	Okuyucu
Çehre	Sert
Dize	Şahit
Hürmet	Uzak
Nesil	Ünlü

B	K	A	T	I	S
S	U	R	A	T	M
A	Ş	A	N	L	I
Y	A	N	I	T	S
G	K	O	K	U	R
I	R	A	K	M	A

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına ise "Y" yazınız.

- () "Koyu pekmezi sevmem ama sulu pekmeze bayılırım." cümlesindeki "koyu" ve "sulu" sözcükleri anlamca birbirinin zıddıdır.
- () "Selfie" sözcüğünün Türkçe karşılığı, "özçekim" sözcüğüdür.
- () "Dağın başını dumanlar kaplamıştı." cümlesindeki "baş" sözcüğünün eş anlamlısı "kafa" sözcüğüdür.
- () "Yaz aylarında bana mektup yaz." cümlesindeki "yaz" sözcükleri eş seslidir.

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen sözcüklerin eş ve zıt anlamlılarını boş bırakılan yerlere yazınız.

- Soru**
- Fakir**
- Siyah**
- Kötü**
- Islak**

ETKİNLİK 4

Aşağıda verilen sözcükleri eş sesli olacak şekilde birer cümlede kullanınız.

- Akrep**
-
-
- Ben**
-
-
- Satır**
-
-
- Şık**
-
-

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki sözcüklerin Türkçe karşılıklarını TDK Güncel Türkçe Sözlük'ten bularak boş bırakılan yerlere yazınız. Boyalı kutulardaki harfleri sırayla yazarak şifreyi belirleyiniz.

- a. LANSMAN →
- b. FULL-TİME →
- c. CENTER →
- d. PRINT →
- e. ABSÜRT →
- f. TREND →
- g. NICKNAME →

ŞİFRE

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki sözcüklerin yakın anlamlılarını kelime havuzundan belirleyip boş bırakılan yerlere yazınız.

uğraşmak

akraba

gücenmek

keder

düzen

arkadaş

Kelime Havuzu

dost

küsmek

üzüntü

hısım

didinmek

dirlik

ETKİNLİK 7

Aşağıda verilen sözcükleri eş anlamlılarıyla eşleştiriniz.

- a. millet ☐ üstünkörü
- b. sene ☐ seda
- c. ses ☐ biçim
- d. empati ☐ kelime
- e. gelişigüzel ☐ olasılık
- f. fedakârlık ☐ duygudaşlık
- g. ihtimal ☐ yıl
- h. şekil ☐ ulus
- ı. sözcük ☐ özveri

ETKİNLİK 8

Aşağıdaki eş sesli sözcüklerin anlamlarına TDK Güncel Türkçe Sözlük'ten bakıp boş bırakılan yerlere yazınız.

a.

BİTMEK

b.

KART

ETKİNLİK 9

GÜZEL TÜRKÇEM

Düşüncüyü, duyguyu
Anlayan, duyan sensin.
Sevgileri, saygıyı
Kalplere yayan sensin.

Her gerçeği öğreten
Öğretmensin bize sen.
Acıları söyleten
Dertleri sayan sensin.

Emirleri buyuran,
Sevinçleri duyuran,
Medeniyetler kuran,
Meydana koyan sensin.

Sözün kılıncı keskin,
Gücün şimşekten çetin,
Dile gelir nefret, kin;
En açık beyan sensin.

İ. Hakkı Talas

Bu şiirdeki bazı sözcüklerin eş anlamlıları aşağıda verilmiştir. Bu sözcükleri şiirde belirleyip boş bırakılan yerlere yazınız.

Buyruk

Fikir

Garaz

Hakikat

His

Hürmet

Muallim

Uygarlık

Yürek

Zorlu

ETKİNLİK 10

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin yerine karşıt anlamlılarını getirerek cümleleri yeniden yazınız. Cümlelerin anlamında nasıl bir değişim olduğunu söyleyiniz.

a. Sınavdaki sorular beklemediğimiz kadar kolay olduğu için hepimiz şaşırдық.

b. Mahallenin bütün çocukları, hafta sonları o geniş arsada neşe içinde oynardı.

c. Kapının önünde oturan kısa boylu adam, bizi görünce usul usul ayağa kalktı.

SÜREÇ İZLEME TESTİ

1. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcüğün eş anlamlısı yay ayrıç içinde yanlış verilmiştir?

- A) Herkes, onun çok kabiliyetli bir çocuk olduğunu biliyordu. (Yetenekli)
- B) Anlaşma koşullarına uygun hareket etmeniz gerekiyor. (Madde)
- C) Ev sahipleri, misafirlerini memnun etmek için uğraşıyordu. (Konuk)
- D) Miray'a güzel bir hediye almak için alışverişe çıkacaktı. (Armağan)

2. I. Bana söz verince ona iyiden iyiye inanmıştım.
 II. Birer bardak çay içtikten sonra yolumuza devam ettik.
 III. İki diş sarımsağı soyup havanda iyice dövdü.
 IV. Yağmurdan sonraki sel köylüleri perişan etmişti.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük eş seslidir?

- A) I B) II C) III D) IV

3. Temizlik görevlisi, sokağı yine üstünkörü süpürmüş.

Bu cümledeki altı çizili ifadenin anlamı aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Hafta sonu evi tepeden tırnağa boyamayı düşünüyorum.
- B) Ekibimiz, projeyi tüm yönleriyle yeniden ele alacak.
- C) Ödevini gelişigüzel yaptığı için öğretmeni ona kızdı.
- D) Ev sahibi, misafirlere zorla bir şeyler yedirmek istiyordu.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşıt anlamlı sözcükler bir arada kullanılmamıştır?

- A) Ön sırada oturan çocuk, arka sıradaki arkadaşına seslendi.
- B) Yoksullara yardım etmedikten sonra zengin olmanın ne anlamı var?
- C) Uzun bir çalışmanın ardından iyi bir tatili hak ettik.
- D) Kuru odunların arasına yaş odunlar da karışmış.

5. Orhan zamanından kalma bir duvar...

Onunla bir yaşta ihtiyar çınar

Eliyor dört yana sakın bir günü.

Bir rüyadan arta kalmanın hüznü.

Ahmet Hamdi Tanpınar

Aşağıdakilerden hangisi bu şiirdeki altı çizili sözcüklerden birinin eş anlamlısı değildir?

- A) Düş B) Taraf C) Tek D) Yaşlı

6. Ceviz ağacı, yavaş gelişir fakat uzun ömürdür. Ceviz ağacının dalları, yanlara doğru yayılır. Bu nedenle ceviz ağacı sık dikilirse bol ürün almak zorlaşır.

Aşağıda bazı sözcüklerin anlamları verilmiştir.

- I. **Çabuk**: Zaman bakımından hızlı
- II. **Kısa**: Az süren, uzun olmayan
- III. **Seyrek**: Aralıklı olarak, aralıklı bir biçimde
- IV. **Dar**: Genişliği az veya yetersiz olan

Numaralanmış sözcüklerden hangisi bu metindeki altı çizili sözcüklerden birinin anlamca zıddı olamaz?

- A) I B) II C) III D) IV

7. (I) Çekmecenin gözünden kol saatini çıkarıp masaya bıraktı. (II) Bir an, saatin asıl sahibi olan babasını hatırladı. (III) Bu saat, belki de babasından kalan en değerli hatıraydı. (IV) Saati koluna taktıktan sonra şemsiyesini ya-nına alıp çıktı.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcük eş sesli de-ğildir?

- A) I B) II C) III D) IV

8. **Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcüğün Türkçe karşılığı yay ayraç içinde yanlış verilmiştir?**

- A) İşlerimi daha rahat yapmak için bir laptop alacağım. (Dizüstü bilgisayar)
B) Üniversite yıllarımda bir mağazada part-time çalışıyordum. (Yarım gün)
C) Bugün yaşadığım ilginç olaylar işte böyle spontane gelişti. (Kendiliğinden)
D) Kısa sürede müzik dünyasında bir star hâline gelmişti. (Kılavuz)

9. Ablam benden üç yaş büyüktür.

Bu cümledeki altı çizili sözcüğün eş sesli si aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Aramızdaki yaş farkı arkadaşlığımıza engel değildi.
B) Her yaşın ayrı güzelliği olduğunu söyler durur babaannem.
C) 125 yaşındaki bu ağaç, hâlâ sapasağlam ve canlı.
D) Yaş meyveleri alırken ellerimiz yapış yapış olmuştu.

10. Günümüzde birçok insan yabancı dillerden dilimize geçmiş sözcükleri kullanıyor. Oysa bu sözcüklerin yerine Türkçe karşılıkları kullanılmalıdır. Dilimize henüz yerleşmemiş sözcüklerin kullanılmaması için Türkçe karşılıklarının bilinmesi gerekir.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcüğün Türkçe karşılığı yanlış verilmiştir?

- A) Bu bilgisayar oyunu, oyunculara chat imkânı da sunuyor. (Arama)
B) Arkadaşıma e-mail atmak için bilgisayarımı açtım. (E-posta)
C) Sporcu, finiş varmak üzere iken bir anda ayağı takılıp düştü. (Bitiş)
D) Adresi bulmak için navigasyon kullanmamız gerekiyor. (Yolbul)

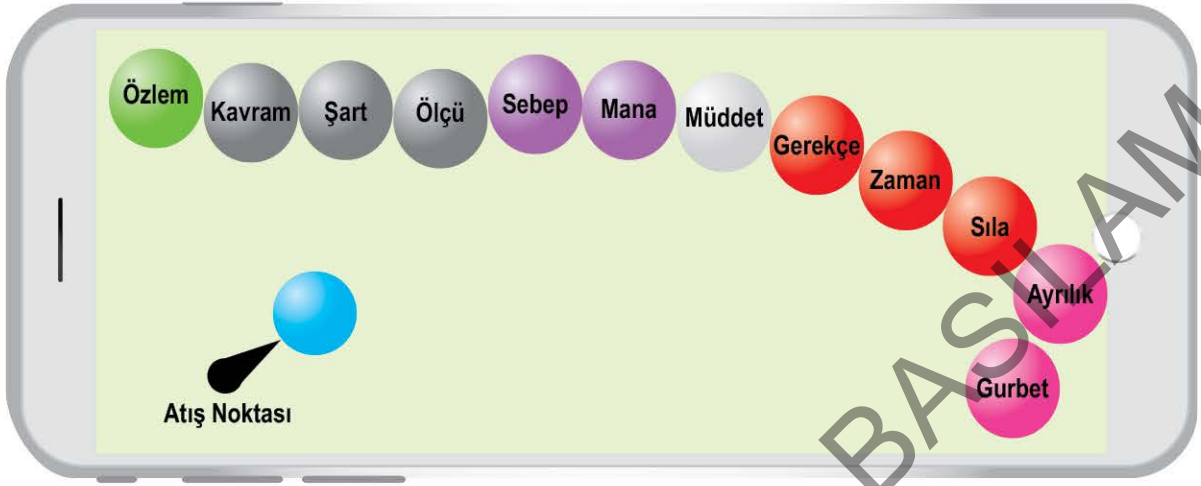
11. İyi bir yazar, yapıtlarını oluştururken okuyucunun taleplerine kayıtsız kalmaz ancak kendi sanat anlayışından da ödün vermez.

Bu cümledeki numaralanmış sözcüklerin anlamca karşılıkları aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

	I	II	III
A)	eser	ihtiyaç	önem
B)	ürün	dilek	önem
C)	eser	istek	taviz
D)	roman	karar	taviz

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

12. Aşağıdaki dijital oyunda atış noktasındaki mavi topun üstünde bir sözcük belirdiğinde bu sözcüğün eş anlamlısının yazılı olduğu balona dokunulursa mavi top, atış noktasından fırlayıp ilgili balonu patlatmaktadır. Bir balon patladığında onunla aynı renkteki diğer balonlar da patlamaktadır.

Buna göre atış noktasında sırasıyla,

I.

II.

III.

topları belirdiğinde doğru balonlara dokunulursa dizideki balonlardan kaç patlamaz?

A) 4

B) 5

C) 6

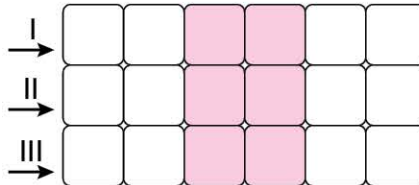
D) 7

13. Yazarın bir anıdan hareketle yazdığı bu eserde savaş yıllarında yaşanan tutsaklık ve kıtlık yansıtılıyor.

Fakir insanların savaşın ağır şartları altındaki durumları yerel bir söyleyişle okuyucuya sunuluyor.

III

Bu metinde numaralanmış sözcüklerin anlamdaşını aşağıdaki bulmacaya yazınız.

Buna göre, bulmacanın renklendirilmiş sütunlarındaki harflerle aşağıdakilerden hangisi oluşturulabilir?

A) AKTRİS

B) KISTAS

C) MANTIK

D) SARKIT

SOMUT VE SOYUT, NİTEL VE NİCEL ANLAMLI SÖZCÜKLER, PEKİŞTİRMELİ VE YANSIMA SÖZCÜKLER, SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM

BİLGİLERİMİZİ HATIRLAYALIM

SOMUT VE SOYUT ANLAMLI SÖZCÜKLER

Beş duyudan en az biriyle algılanabilen sözcükler somut, algılanamayan sözcükler ise soyut anlamlıdır.

Örnekler

ağaç (somut)

rüya (soyut)

rüzgâr (somut)

şans (soyut)

Dikkat!

Somut anlamlı sözcükler, bağlama göre soyut anlam kazanabilir.

Örnekler

- Bu kafayla hiç kimseyi ikna edemezsiniz.

Önemli!

Bu cümledeki "kafa" sözcüğü "zihniyet" anlamı kazanarak somuttan soyuta geçmiştir.

NİCEL VE NİTEL ANLAMLI SÖZCÜKLER

Sayılabilen ya da ölçülebilen bir özelliği bildiren sözcükler nicel, sayılamayan ya da ölçülemeyen bir özelliği bildiren sözcükler ise nitel anlamlıdır.

Örnekler

- sıcak bir çorba
Ölçülebilir, niceldir.

- biraz para
Sayılabılır niceldir.

- bunaltıcı hava
Sayılamaz, ölçülemez,
niteldir.

- heyecanlı çocuk
Sayılamaz, ölçülemez,
niteldir.

Dikkat!

Bazı sözcükler, bağlama göre nitel ya da nicel anlamda kullanılabilir.

Örnekler

- Yolun ortasında büyük bir çukur oluşmuş.
Ölçülebilir, niceldir.

- Genç adamın büyük hayalleri vardı.
Sayılamaz ve ölçülemez, niteldir.

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

PEKİŞTİRMELİ SÖZCÜKLER

Bir sözcüğün anlamını pekiştirmek için ilk ünlüsünden sonra "m, p, r, s" ünsüzlerinden biri getirilir ve sözcük tekrar yazılır.

Örnekler

- sı - m - sıcak
- ka - p - kara
- ça - r - çabuk
- bü - s - bütün

Dikkat! Sözcükler pekiştirilirken araya başka sesler girebilir.

Örnekler

- gü - p - e - gündüz
- çı - r - ıl - çıplak
- ka - r - ma - karışık

YANSIMA SÖZCÜKLER

Canlı veya cansız varlıkların çıkardıkları seslerin taklit edilmesiyle ortaya çıkan sözcüklerdir.

miyav

çık

pat

Dikkat! Bir sesin taklidi olmayan "anırmak, ısıltı, kükremek, ötmek, parıltı" gibi sözcükler yansıma değildir.

İKİLEMELER

Anlatımı etkili kılmak için iki sözcüğün biçim ya da anlam ilişkisiyle bir araya getirilmesiyle oluşturulan söz öbekleridir.

Örnekler

- Zihnim allak bullak olduğu için evden çıkmadım.
- Karmakarışık

Dikkat! İkilemeler, farklı anlam ilişkileriyle kurulabilir.

Örnekler

- güçlü kuvvetli (eş anlam)
- eş dost (yakın anlam)
- az çok (zıt anlam)
- sıkı fıkı (anamlı-anlamsız)

KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ ÖBEKLERİ

Birden fazla sözcüğün bir araya getirilmesiyle oluşturulan, genellikle mecazlı ifadelerdir. Kalıplaşmamış söz gruplarının anlamını belirlemek için mecazlı ifade yorumlanmalıdır.

Örnekler

- İyi bir yazıda anlatılmak istenenler, yeteri kadar sözcükle anlatılır. Bu yüzden tecrübeli yazarlar, yazılarını tamamladıktan sonra kontrol edip yazının üstündeki köpüğü atarlar.

Önemli! Bu metnin bağlamı dikkate alındığında altı çizili sözle anlatılmak istenenin "yazıyı gereksiz sözlerden arındırmak" olduğu anlaşılır.

ETKİNLİK 1

Canlı ya da cansız varlıkların çıkardığı bazı seslerin taklidi aşağıda verilmiştir. Bu sesleri, uygun görsellerle eşleştiriniz.

a.

Vız

b.

Pat

c.

Fokur

d.

Şıp

e.

Miyav

f.

Vırak

g.

Cık

h.

Çat

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere bağlama uygun olarak ikileme kutusundan seçtiğiniz ikilemeleri yazınız.

- Ben eve geldiğimde kardeşim uyuyordu.
- Yine konuşup canımı sıkacaksan hiç konuşma!
- Dağ başındaki bu köye bir yoldan ulaşıyordu.
- Kitaptaki bilgiler iyice kafamı karıştırmıştı.
- Çocuk, dükkâna girdi ve camı kendisinin kırdığını söyledi.
- Elindeki simidi ısırp çayını yudumluyordu.

İKİLEME KUTUSU

karman çorman

azar azar

eğri büğrü

horul horul

abuk sabuk

utana sıkıla

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki altı çizili söz gruplarının metne kattığı anlamı belirleyip boş bırakılan yerlere yazınız.

- Bir yazarın ürettiği içerikler ne kadar önemliyse bu içerikleri topluma yansıtma zamanı da o kadar önemlidir. Kış mevsiminde karpuz satan bir yazar, hak ettiği değeri göremez.

- Onun eserleri, dünyanın hangi diline çevrilirse çevrilsin o dili konuşanlar tarafından beğenilir. Çünkü o, kollarıyla bütün insanları kucaklamayı ilke edinmiş bir yazardır. Eserlerinde bireysellikten kaçınır; sevgi, hoşgörü, kardeşlik gibi tüm insanlığın muhtaç olduğu değerleri ele alır.

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki sözcükler, "m, p, r, s" ünsüzleri kullanılarak pekiştirilmiştir. Bu örneklerden hareketle siz de verilen sözcükleri pekiştiriniz.

düz	dü	m	düz	dümdüz
açık	a	p	açık	apaçık
temiz	te	r	temiz	tertemiz
katı	ka	s	katı	kaskatı

Beyaz	→	
Çabuk	→	
Diri	→	
Doğru	→	
Sıcak	→	
Taze	→	

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına ise "Y" yazınız.

- () "Otobüste yanımda oturan adam sürekli horladı." cümlesinde yansıma sözcük vardır.
- () "Çocuk, sürekli abur cubur yiyor." cümlesinde ikilemeyi oluşturan sözcüklerin ikisi de anlamsızdır.
- () "Bu işten çok para kazanmıştı." cümlesinde "çok" sözcüğü, bir varlığın sayılabilen yönünü belirtmiştir.
- () "Sandıktan eski püskü kıyafetler çıktı." cümlesinde ikilemeyi oluşturan sözcükler yakın anlamlıdır.
- () "Ev temizlenince ılık ılık olmuştu." cümlesinde ikileme, yansıma sözcüklerden oluşmaktadır.

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki cümlelerde geçen ikilemelerin cümlelere kattığı anlamları boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.

- Köyün durumu buradan açık seçik görünüyor.
.....
çok belirgin biçimde
- İnternetteki bilgilere körü körüne inanmayın.
.....
- Ortaokulu ite kaka bitirip iş hayatına atılmış.
.....
- Müfettiş, dosyaları inceden inceye araştırdı.
.....
- Adamın kaba saba konuşmasına çok kızdım.
.....
- Sokaktaki komşular birbiriyle içli dışlıydı.
.....

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler beş duyudan biriyle algılanabiliyorsa cümleleri "✓" ile işaretleyiniz.

- ☐ Rüzgârın uğultusu, pencerenin boşluklarından içeri sızıyordu.
- ☐ Gökyüzünde parlayan yıldızları izlerken uyu-yakalmışım.
- ☐ Bütün gün senden haber alamayınca merak-tan çatladım.
- ☐ Koltuk çok sert olduğu için gece rahat yatamadım.
- ☐ Bahçeden topladığımız biberler çok acı çıkmıştı.
- ☐ İçindeki korku anbean artıyor, kalbi hızla çarpıyordu.

ETKİNLİK 8

TÜRKÜLER DOSTUM OLDU

Türkülerimiz... Bizi bize anlatan, yüreğimizin derinliklerine dokunan türkülerimiz... Dağdan gürül gürül akıp gelen bir dere gibi **tertemiz**, bir çocuk gülümsemesi gibi **sımsıcak** nağmelerimiz... Türkülerle tanıştığımda aşağı yukarı yedi yaşındaydım. Dedemin pencere kenarındaki radyosunda yer yer cızırtıyla karışık çalan türkülerini dinlemiştim ilkin.

Dedem, tam bir türkü sevdalısıydı. Sabahın erken saatlerinde radyoyu açar, çalan türkülere bazen eksiksiz bazen yarım yamalak eşlik ederdi. Türküler, benim hafızama işte o günlerde usul usul kazınmaya başladı. Dedemin anlattığı hikâyelerle türkülere ilgim **büsbütün** arttı. O hikâyeleri dinledikçe türkülerin sözleri benim için **tastamam** anlamlı hâle geldi. O küçük yaşma rağmen türkülerin bizim içimizden doğduğunu, bizim acılarımızı, sevinçlerimizi, ayrılıklarımızı yansıttığını fark etmişim. Zaman içinde hafızama onlarca türkü sözü nakış nakış işlenmişti.

Dedemin o eski radyosuyla dinlemeye başladığım türküler, bana ne çok şey kazandırdı bir bilerseniz... Ana dilimi sevdirdi. Bana öz kültürümü, iyiyi, doğruyu, güzeli, sevgiyi, acımayı öğretti. Kederime, sevincime ortak oldu. Türküler, benim dostum oldu.

HAYDİ KONUŞALIM!

Bu metinde koyu yazılmış sözcüklerin, bulundukları cümlelerin anlamını nasıl etkilediğini söyleyiniz.

Metinde canlı ya da cansız varlıkların çıkardıkları seslerin taklidi olabilecek sözcükler kullanılmış mıdır? Söyleyiniz.

Metinde geçen ikilemeleri ve bunların oluşum şekillerini aşağıda boş bırakılan yerlere yazınız.

İKİLEMELER	NASIL OLUŞMUŞ?
→	
→	
→	
→	
→	
→	

Metindeki koyu yazılmış sözcüklerden ikisini birer cümlede kullanınız.

.....

.....

SÜREÇ İZLEME TESTİ

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soyut anlamlı bir sözcük kullanılmamıştır?

- A) Ağacın gölgesinde ak saçlı adamla çoban oturuyordu.
- B) Kitaptaki sorular, günlerdir zihnimi kurcalayıp duruyordu.
- C) Gerçek zenginlik, insanın sahip olduklarıyla yetinmesidir.
- D) Çevresindekilerin güven duyduğu iyi bir insandı.

2. Aşağıdakilerin hangisinde canlı ya da cansız varlıkların çıkardığı bir sesin taklidi olan bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Tencerede kaynayan süt köpürmeye başladı.
- B) Şişirdiğimiz balonlardan birkaçı sönmüş.
- C) Heyelan nedeniyle yolun bir kısmı çökmüştü.
- D) Kovanın etrafında onlarca arı vızıldıyordu.

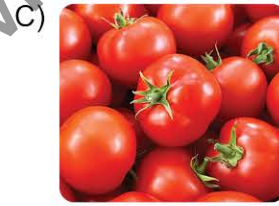
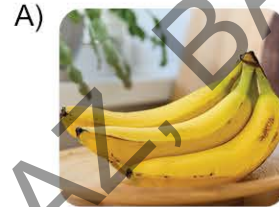
3. Evdeki antika eşyalar olsa olsa yüz bin lira eder.

Bu cümledeki altı çizili sözün yerine aşağıdakilerden hangisi getirilirse anlamda değişme olmaz?

- A) aşağı yukarı B) hemen hemen
C) açık açık D) çok çok

4. Aydın; dağlarından yağ, ovalarından bal akan şehir olarak bilinir. Bunun sebebi, Aydın'ın incir ve zeytin üretiminde önemli bir paya sahip olmasıdır. Özellikle incir üretiminde dünyada birinci sırada yer almaktadır. Bereketli topraklara sahip bu güzel şehir, ülkemizin üzüm üretiminde de ilk sıralardadır. C vitamini deposu olarak bilinen portakal da Aydın'ın simgelerindendir.

Aşağıdakilerin hangisi, bu metindeki altı çizili sözcüklerle aynı kavram alanına girmez?

5. Ahırdaki atların kişnemesi, avludaki köpeklerle

rin havlamasına karışıyordu. Hasan Efendi

uyandı, yatağından kalkıp pencereye yaklaştı. Güneş, karşı tepede altın gibi parlıyordu.

III
Kaşlarını çatarak avludaki köpeklerle baktı.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerden hangisi bir sesin taklididir?

- A) I B) II C) III D) IV

6. Yazar, içinde yaşadığı topluma karşı sorumludur. Çünkü onun yazar olmasında toplumsal birikimin büyük bir payı vardır. Dolayısıyla yazar, tüm dünyaya kendi bahçesinin çiçeklerini koklatarak bu sorumluluğu yerine getirmeli; toplumunun maddi ve manevi değerlerini yabancılara enine boyuna anlatmalıdır.

Altı çizili sözün bu metne kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hayal gücünü özgürce kullanmak
B) Kendi yaşamından söz etmek
C) Tarihî birikime sahip olmak
D) Kendi kültürünü tanıtmak

7. I. Arkadaşlarımla sahilde güzel bir kahvaltı yaptık.
II. Gençlik yıllarımda benim de büyük hayallerim vardı.
III. Televizyonun kablosu kısa olduğundan prize yetişmedi.
IV. Marangozluk konusunda derin bir bilgisi olduğu belliydi.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, bir varlığın sayılabilen ya da ölçülebilen yönünü bildirmektedir?

- A) I B) II C) III D) IV

8. Denizde usul usul ilerleyen vapuru martılar takip ediyordu.

Bu cümledeki altı çizili ikilemenin yerine aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) ağır ağır B) yavaş yavaş
C) aheste aheste D) er geç

9. Ben odaya girdiğimde koltukta oturanlar koyu
I II

bir sohbetin içindeydi. Gözüm ordaki boş bir sandalyeye ilişti, hemen gidip oturdum. Ya-

III

nımdaki iskemlede oturan yaşlı adam, adımlı

IV

sordu. Adımı söyleyince karşı koltukta oturanlar bir anda susup bana baktı.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerle bir kavram havuzu oluşturulduğunda aşağıdakilerden hangisi dışarıda kalır?

- A) I B) II C) III D) IV

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikilemeyi oluşturan sözcükler tek başına kullanılamaz?**

- A) Çamurlu arazide bata çıka ilerleyip tepeye vardık.
B) İş yerinde karşılaştığı ufak tefek sorunlar keyfini kaçırdı.
C) Onun deli dolu biri olduğunu çevresindekiler de bilirdi.
D) Arkadaşım abuk sabuk bahanelerle işten ayrılmıştı.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirmeli bir sözcük kullanılmamıştır?**

- A) Köyü çepeçevre saran tepelerde tek ağaç yoktu.
B) Öğretmen gelince sınıftakiler birdenbire sustu.
C) İkiniz, apayrı konulardan söz ediyorsunuz.
D) Satıcı, düpedüz bizi kandırmaya çalıştı.

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

12. Bir bilgi yarışmasında sorulara "evet" ya da "hayır" şeklinde cevap verilmektedir. Her bir doğru cevap, yarışmacıya 10 puan kazandırmakta; her bir yanlış cevap ise 5 puan kaybettirmektedir. Bu yarışmaya katılan Gökçe'ye sorulan ilk dört soru ve Gökçe'nin bu sorulara ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir.

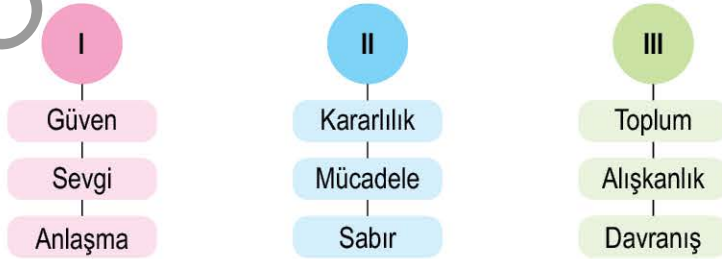
The screen shows the following questions and answers:

Soru No	Soru	Cevap
1	"Taşıtların gürültüsü mahalle sakinlerini rahatsız ediyor." cümlesinde yansıma sözcük yoktur.	Hayır
2	"O, başkalarının gölgesinde yaşamak istemiyordu." cümlesinde "gölge" sözcüğü somut anlamlıdır.	Evet
3	"Otelin geniş odalarından birinde konakladık." cümlesinde "geniş" sözcüğü nitelik bildirmektedir.	Hayır
4	"Gerçekler apaçık ortadaydı." cümlesinde pekiştirmeli bir sözcük kullanılmıştır.	Evet

Buna göre, Gökçe'nin dördüncü soruyu cevapladıktan sonraki puan durumu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 10 B) 20 C) 25 D) 40

13. Aşağıda numaralanmış yerlere, verilen kavramların çağrıştırdığı sözcükler yazılacaktır.

Buna göre, numaralanmış yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilenler yazılmalıdır?

	I	II	III
A)	Barış	Çalışkanlık	Kültür
B)	Dostluk	Azim	Gelenek
C)	Barış	Azim	Saygı
D)	Dostluk	Çalışkanlık	Birlik

SÖZ SANATLARI, ŞİİR-DÜZYAZI FARKI, ŞİİRİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

BİLGİLERİMİZİ TANIYALIM

ŞİİR - DÜZYAZI FARKI

Zengin simgelerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimine "şiiir" denir. Şiiir biçiminde olmayan ifadelere ise "düzyazı" adı verilir. Şiiir ve düzyazı arasında anlam ve yapı bakımından birtakım farklılıklar vardır.

Şiiir

- Dizelerden oluşur.
- Ölçü ve uyak ile ses uyumu sağlar.
- Söz sanatlarına başvurularak mecazlı bir dil kullanılır.
- Duygusal anlatım ön plandadır.

Düz Yazı

- Dizelerden oluşmaz.
- Ses uyumuna genellikle başvurulmaz.
- Genellikle şiiire göre daha açık ve anlaşılır bir anlatım tercih edilir.
- Bilgi verme ya da olay aktarma amacı vardır.

ŞİİRİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

ÖLÇÜ

Şiiiri oluşturan dizelerin hece veya durak bakımından uyumlu olmasıdır. Her dizede eşit sayıda hece kullanılmasına "hece ölçüsü" denir. Türk şiiirinde genellikle 7, 8 veya 11 heceden oluşan dizeler kullanılır. Şiiiri oluşturan dizelerin hece sayısının eşit olmamasına "serbest ölçü" adı verilir.

Örnekler

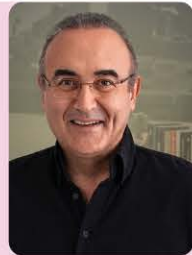
Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan gönülden geçici olma.
Yiğidin başına bir iş gelince
Onu yad ellere açıcı olma.

Karacaoğlu

Oy birliğıyle koyunlar
Keçiyi seçer
Kendilerine başkan
Oysa sürünün başına
Kurdun akrabası
Köpeğı koyar
Çoban.

Sunay Akın

Önemli!

Bu şiiirlerden ilkinin her bir dizesinde 11 hece kullanılarak dizeler arasında uyum sağlanmıştır. İkinci şiiirde ise dizelerde eşit sayıda hece bulunmadığı için serbest ölçü kullanılmıştır.

Dikkat!

Şiiirin biçim özelliklerinden biri de dizelerin sonunda birbirine benzer seslerin tekrar edilmesiyle ortaya çıkan ses uyumudur.

Önemli!

Bu dördüğüün I, II ve IV. dizelerinin sonunda bulunan "-oktur" sesleri arasında ses benzerliği vardır.

Sabırlıdır, gözü toktur,
Zavallının derdi çoktur.
Yorulunca konacağı
Bir yuvası bile yoktur.

Orhan Seyfi Orhon

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

SÖZ SANATLARI

1. BENZETME

Bir şeyin niteliğini anlatabilmek için o niteliği eksiksiz taşıyan başka bir varlık ya da kavramın örnek gösterilmesidir. Benzetmede benzeyen, kendisine benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatı olmak üzere dört öge bulunur. Ancak kimi benzetmelerde bu öğelerden bazıları bulunmayabilir.

- O gün deniz, çarşaf gibi dümdüzdü.

Benzeyen

Kendisine benzeyen

Benzetme edatı

Benzetme yönü

- Bacak kadar çocuklar bile tarlada çalışıyordu.

Benzetme yönü kullanılmamış bir benzetmedir.

2. ABARTMA

Bir olay, varlık ya da kavramın olduğundan daha üstün veya aşağı gösterilerek anlatımda aşırılığa gidilmesidir.

Örnek

- Ormanda başı yıldızlara değen ağaçlar vardı.

Önemli!

➤ Ağaçların uzunluğunun anlatımında aşırılığa gidilmiştir.

3. ZITLIK

Birbirine karşıt kavram veya durumların bir arada kullanılmasıdır.

Örnek

- Dışım üşür, içim yanar;
Gurbet elin kucağında.

Önemli!

➤ Şairin dışı üşürken içinin yanması zıtlıktır.

4. KONUŞTURMA

İnsana özgü konuşma niteliğinin insan dışı varlıklara aktarılmasıdır.

Örnek

- Güvercin "Yükseklere uçmak istiyorum." dedi.

Önemli!

➤ Konuşma niteliği, güvercine aktarılmıştır.

5. KİŞİLEŞTİRME

İnsana özgü bir niteliğin, insan dışı bir varlığa aktarılmasıdır.

Örnek

- Yıldızlar, geceye göz kırpyordu.

Önemli!

➤ İnsana özgü "göz kırpma" niteliği yıldızlara aktarılmıştır.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki şiiri okuyunuz. Şiirle ilgili bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına ise "Y" yazınız.

KARA TOPRAK

Dost dost diye nicesine sarıldım,
Benim sadık yârim kara topraktır.
Beyhude dolandım, boşa yoruldum;
Benim sadık yârim kara topraktır.

Bütün kusurumu toprak gizliyor,
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor,
Kolun açmış, yollarımı gözlüyor.
Benim sadık yârim kara topraktır.

Her kim ki olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser.
Gün gelir, Veysel'i bağrına basar;
Benim sadık yârim kara topraktır.

Âşık Veysel

- () Eşit sayıda hecenin bulunduğu dizeler, dörtlükler biçiminde kümelenmiştir.
- () Birinci dörtlükte zıtlık sanatına başvurulmuştur.
- () "Benim sadık yârim kara topraktır." sözü her dörtlüğün sonunda tekrar edilerek uyum sağlanmıştır.
- () İkinci dörtlükte, insana özgü bir nitelik "toprak"a aktarılarak kişileştirme yapılmıştır.
- () Sadece ikinci dörtlükte dize sonlarda ses benzerliği vardır.
- () Anlamı bilinmeyen sözcüklere sıkça yer verilmiştir.

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen varlıklara insana özgü nitelikler yükleyerek birer cümlede kullanınız.

a.

b.

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki cümlelerde başvurulmuş söz sanatlarını belirleyip boş bırakılan yerlere yazınız.

- Başı bulutlara değen dağ, çevresindeki tepelere bakıp kibirleniyordu.

.....

- Soğuktan buz tutan ara sokaklar cam gibi parlıyordu.

.....

- Çocuk öyle hızlı koşuyordu ki bir oktan daha hızlıydı.

.....

- Atlardan biri, konuşma yapmak için diğer atları etrafına toplamıştı.

.....

- Arkadaşım çok zayıftı, rüzgâr estiğinde uçup gidecek hâldeydi.

.....

- Yaşlı adam, çocuğun ipek kadar yumuşak saçlarını okşadı.

.....

- Yıldızları ben savurdum gökyüzüne hepsini avucuma alıp.

.....

- Deniz, dalgadan kollarını açıp şefkatle bağrına bastı beni.

.....

- Ağlanacak hâlimize gülüyoruz çoğu zaman.

.....

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki dörtlüklerle ilgili bilgilerden doğru olanları "✓" ile işaretleyiniz.

a.

Toz konmasın sakın sana,
Hakkı geçer halkın sana,
Gücenmesin yakın sana,
Uzak senden incinmesin.

Bir, iki ve üçüncü dizenin sonunda ses benzerliği vardır.

Her dizede kullanılan hece sayısı birbirinden farklıdır.

"Uzak" ve "yakın" sözcükleriyle karşıtlık sanatına başvurulmuştur.

b.

Tilki kapıp onu dedi ki "Efendiciğim,
Size güzel bir ders vereceğim.
Her dalkavuk bir alığın sırtından geçinir,
Bu derse de fazla olmasa gerek bir peynir."

Dize sonlarında ses benzerliğine başvurulmamıştır.

Her bir dizede on bir hece kullanılmıştır.

İnsan dışı bir varlığa konuşma niteliği yüklenmiştir.

c.

Bir derdin varsa açabilirsin ağaçlara
Ağaç yaprak verir, sır vermez rüzgâra
Ve kış yaz
Dalda kuş eksik olmaz.

Bir ile iki, üç ile dördüncü dizelerin sonunda ses benzerliği vardır.

Her bir dizede farklı sayıda hece kullanılmıştır.

"Rüzgâr" kavramı "kuş"a benzetilmiştir.

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki dizelerde başvurulmuş benzetmelerde benzeyen ve kendisine benzetilen unsurları yazınız.

a.

Benim gönlüm bir kelebek
Dolaşıyor çiçek çiçek.

Benzeyen:

Kendisine Benzetilen:

b.

Eviniz kutu gibi küçücük bir evdi.
Sarmaşıklarla balkonu örtük bir evdi.

Benzeyen:

Kendisine Benzetilen:

c.

Eriyip giden bir mumdur zaman.
Ömür penceresinin kenarında.

Benzeyen:

Kendisine Benzetilen:

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki metinde başvurulmuş söz sanatlarını boş bırakılan yere yazınız.

Kütüphane görevlisi, yeni gelen kitapları koliden çıkarıp masanın üstüne koydu. Kitaplar, gözlerini ovuşturup etrafa baktılar. Gözlerine inanamadılar. Burası uçsuz bucaksız bir denizi andırıyordu. Kitapların dizili olduğu raflar gökyüzüne kadar uzanıyor, bulutların arasında kayboluyordu. Dünyanın bütün kitapları burada toplanmıştı sanki. Koliden çıkan kitaplardan biri dayanamayıp "Dostlarım, burası bir kitap cenneti." diye bağırınca herkes onlara baktı.

Söz Sanatları

.....

.....

.....

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki şiiri okuduktan sonra şiirle ilgili bilgilerden doğru olanların başındaki harfleri okları izleyerek alıp şifreyi belirleyiniz.

RIHTIMDA UYUYAN GEMİ

Rihtımda uyuyan gemi
Hatırladın mı engini?
Sert dalgaları, yosunu
Suların uğultusunu?

Yırtılan yelkenler gibi
Enginle baş başa kalsak.
Ve bir şafak serinliği
İçinde uykuya dalsak.

N'olur bir sabah vakti
Çağırsa bizi sonsuzluk
Birden demir alsın gemi
Başlasa güzel yolculuk.

Rihtımda uyuyan gemi
Hatırladın mı engini?
Gidip de gelmeyenleri
Beyhude bekleyenleri?

Ahmet Hamdi Tanpınar

K İnsana özgü bir nitelik, "rihtım"a aktarılmıştır.

A Dizeler, dördlük biçiminde kümelенmiştir.

R "Sonsuzluk" kavramına insana özgü konuşma niteliği yüklenmiştir.

Z İlk dördüğün bir ve ikinci dizesi, son dördlükte tekrar edilmiştir.

T Her dördlükte bir, iki ve üçüncü dizelerin sonunda ses benzerliği vardır.

i "Yırtılan yelkenler" kendisine benzetilen unsur olarak kullanılmıştır.

M İnsana özgü bir nitelik "gemi"ye aktarılmıştır.

I Her dizede farklı sayıda hece kullanılmıştır.

ŞİFRE:

ETKİNLİK 8

Aşağıda verilen varlıklara insana özgü nitelikler yüklediğiniz birer cümle söyleyiniz.

SÜREÇ İZLEME TESTİ

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde başvuru-
rulan söz sanatı yay ayraç içinde yanlış
verilmiştir?

- A) İşleri bitirmek için hepimiz karınca gibi çalışmıştık. (Benzetme)
- B) Güneş, bulutların arasından tüm canlılara gülümsüyordu. (Kişileştirme)
- C) Arkasında tavşan, yanında kaplumbağa ile ilerliyordu. (Zıtlık)
- D) Ağaçlardan biri "Ne olur beni kesme!" deyince şaşırdım. (Konuşturma)

2. Hayranım bu şehrin bacalarına.
İrili ufaklı hep bir ağızdan
Nasıl derinden bu gökyüzüne doğru
Bir türkü söylüyorlar öyle sessiz!

Cahit Sıtkı Tarancı

**Bu dizelerde başvuru-
rulan söz sanatının
göstergesi aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) "Şehir" in anlatımında aşırılığa gidilmesi
- B) "Bacalar" a insan özelliği yüklenmesi
- C) "Gökyüzü" nün "türkü" ye benzetilmesi
- D) "Bacalar" ın konuşturulması

3. Bir masal meyvesi gibi paylaştık
Mehtabı, kırılmış dal uçlarından.

Ahmet Hamdi Tanpınar

**Bu dizelerdeki benzetmede "benzeyen" un-
sur aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Dal
- B) Masal meyvesi
- C) Mehtap
- D) Uç

4. Aşağıdakilerin hangisinde verilen dizele-
rin sonunda ses benzerliği yoktur?

- A) Hakkımızda devlet etmiş fermanı.
Ferman padişahın, dağlar bizimdir.
- B) Orhan zamanından kalma bir duvar,
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar.
- C) Öz suyunun hayat denen şişenin,
Nedenisin keder ile neşenin.
- D) Boşa geçirmeyelim gel bu çağları,
Dolaşalım sahraları, dağları.

5. Tekerlekler yollara bir şeyler anlatıyor,
Uzun yollar bu sestten silkinerek yatıyor.
Kendimi kaptırarak tekerleğin sesine,
Uzanmış kalmışım yaylının şiltesine.

Faruk Nafiz Çamlıbel

**Bu dördlükte başvuru-
rulan söz sanatı aşağı-
dakilerden hangisidir?**

- A) Abartma
- B) Benzetme
- C) Kişileştirme
- D) Konuşturma

6. Kurt, köpeğin boynundaki tasmayı görünce
"Yok arkadaş! Ben özgürlüğümü hiçbir şeye
değişmem. Aç gezerim ama özgürce geze-
rim." dedi. Köpek, kurdun özgürlüğüne bu
kadar düşkün olmasına şaşırmıştı.

**Bu metnin altı çizili bölümünde başvuru-
rulan söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Abartma
- B) Benzetme
- C) Zıtlık
- D) Konuşturma

7.

I. Metin

Bir gün olup kucağına ulaştım,
Gözlerimden döksem sevinç yaşını.
Sancağının gölgesinde dolaştım,
Öpsem, öpsem toprağını taşıdı!

Orhan Seyfi Orhon

II. Metin

İnsan, vatanından uzakta oldu mu bir yanı hep eksik kalıyor. Çok iyi şartlarda olsa bile vatanını özleyor. Kendi bayrağının altında, kendi topraklarında yaşamayı arzuluyor.

Bu iki metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. metin şiir, II. metin ise düzyazı biçiminde yazılmıştır.
- B) Her iki metinde söz sanatlarından yararlanılmıştır.
- C) I. metinde dize sonlarında başvurulan ses benzerlikleri II. metinde yoktur.
- D) Her iki metinde vatan özleminden söz edilmiştir.

8. Bir kara kurbağası, güneş batarken çalının altından çekinerek çıktı. Meraklı gözlerle çevreyi kontrol etti. Çekirgeler, düşünceli bir şekilde oturuyor; karıncalar ise telaşla evlerine dönüyorlardı. Kurbağa, yakından geçen bir böceği yakaladı; sonra o sevinçle zıplaya zıplaya yakındaki su birikintisine gitti.

Bu metinde aşağıdakilerden hangisi kişileştirilmemiştir?

- A) Böcek
- B) Çekirge
- C) Kurbağa
- D) Karınca

9. Aşağıdakilerden hangisinde konuşurma sanatına başvurulmamıştır?

- A) Ben küçücük bir ağacım,
Yurdumun bir bahçesinde.
Bütün kuşlar dallarımda,
Kökleri derinde bir ağacım.
- B) Toprak filizlendi; gök uyanıyor,
Bulut, bir yaralı şehzade gibi.
Sanki ılgık dolu denizin dibi,
Suda kalanların bağı, yarıyor.
- C) Bak, her taraf yemyeşil oldu.
Baharın da başka tadı var.
Bak, kuşlar hep bir ağızdan
Diyor "Hoş geldin bahar."
- D) Güneş uyandı sabah erkenden
Uyanın artık, yeni bir gün getirdim size!
Haydi, artık kalkıp gülümsesenize,
Diye seslendi ağaçlara, kuşlara.

10. Suların sessiz akıp kuşların ötme vakti
Yollar daha bitmeden düşlerin bitme vakti
Semada yıldızların uykuya yatma vakti
İster ay batarken gel ister gün doğarken gel.

Abdurrahim Karakoç

Bu dörtlükle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Her mısra da eşit sayıda hece kullanılmıştır.
- B) Konuşurma sanatına başvurulmuştur.
- C) Zıtlık sanatından yararlanılmıştır.
- D) Mısra sonlarında ses benzerlikleri vardır.

11. Aşağıda bazı söz sanatlarının açıklaması verilmiştir.

- Abartma (mübalağa), bir niteliği olduğundan çok daha üstün veya aşağı gösterme sanatıdır.
- Zıtlık (tezat), birbirine zıt kavram veya durumların bir arada kullanılmasıyla oluşan sanattır.
- Kişileştirme (teşhis), insana özgü bir niteliğin insan dışı bir varlığa aktarılmasıyla oluşan sanattır.

Aşağıdaki dörtlüklerin hangisinde bu söz sanatlarından birine başvurulmamıştır?

- A) Gündüz, ey sızlayan kalp, ağrıyan diş,
Ey yaşamaktaki tükenmez tasa,
Git, sor, niçin sana düşman kesilmiş,
Geceden geceye uçan yarasa.
- B) Sarıcadüzü'nde bir yığın toprak,
Sulanır her sabah gözyaşlarımla.
Mihriban, Mihriban uyan da bir bak!
Hasret düğüm düğüm ak saçlarımda...
- C) Yorgunsun, uzaklardan gelmişsin;
Yitirmişsin neyin varsa birer birer.
Bir sağlık, bir sevinç, bir umut...
Onlar da neredeyse gitti gider.
- D) İleridir medeniyet, insanlık geri;
Eksik tartar bu düzenin terazileri.
Gariban yanılıp da bir suç işlese
Fazla çeker tüm terazilerin kefeleri.

12. Aşağıdakilerin hangisinde kişileştirmeye başvurulmamıştır?

- A) Bir ışıktı, yanardı gecelerde;
Akşam, çiçekler uykuya yattı.
- B) Ne çarşaf hâlden anlar ne yastık
Girmez pencerelerden beklediğim aydınlık.
- C) Yapraktan saçını yerlere yaymış
Sonbahar ağlıyor ayaklarında.
- D) Bulutların ardında gün yanmadan sönüyor
Höyükler bir dağ gibi uzaktan görünüyor.

13. • Her mısradaki eşit sayıda hece kullanılmıştır.
• Bir, iki ve üçüncü dizeler arasında ses benzerliği vardır.
• Benzetme ve zıtlık sanatından yararlanılmıştır.

Aşağıdaki dörtlüklerden hangisi bu özelliklerin tümünü içerir?

- A) Gelse de en acı sözler dilime,
Uçacak sanırım birkaç kelime...
Bir alev hâlinde düştün elime,
Hani, ey gözyaşım akmayacaktın?
- B) Açılır hayale kıvrak bir yelken,
Çözülür dolaşır mısralar bir bir.
Ve sen gelirsin uzaklardan sen
Hani o en yitik efsanelerden.
- C) Her şey ona karşı durur
Güneş yakar, kış dondurur.
Bazı tutar kanadından
Bir fırtına yere vurur.
- D) Bir yandan hep böyle taşkın, köpürdün,
Bir yandan cefalı bir ömür sürdün,
Fakat ne derece ezildinse dün.
Şimdi gene tunçtan kalkan gibisin.

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

1. Aşağıdakilerin hangisinde "duymak" sözcüğünün anlamı ve kullanımı birbirine uyumamaktadır?

Anlam	Kullanım
A) İşitmek, ses almak	Babaannemin kulakları neredeyse hiç duymuyordu.
B) Bilgi almak, öğrenmek	Onunla ilgili planlar kurduğunuzu duydum.
C) Bir şeyi sezmek	Kürsüye çıkacağı için heyecan duyuyordu.
D) Duyularla algılamak	Bahçeye girer girmez güllerin kokusunu duydum.

2. "Ateş" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Yemeği ateşten alıp soğumaya bıraktı.
B) Top ateşi, karanlık geceyi aydınlatıyordu.
C) Çocuğun ateşi çıkınca annesi telaşlandı.
D) Yüreğindeki ateş, yıllar geçse de sönmedi.

3. I. Üniversitede geçirdiğim günleri çok arıyorum.
II. Bütün gün bekledim ama beni aramadı.
III. Köyümün havasını, suyunu bile arıyorum burada.
IV. Konser alanına giderken polis, üstümüzü aramadı.

"Aramak" sözcüğü, numaralanmış cümlelerin hangilerinde aynı anlamda kullanılmıştır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV

4. Uсталık, sabır işidir. Çıraklığın ve kalfalığın çilesini çekip sabırla beklemeyi gerektirir. Ustanın yanından yıllarca ayrılmamak... Daha olgunlaşmadan dalından kopmayı düşünen kişi usta olamaz.

Bu metindeki altı çizili sözün anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İşinde uzmanlaşmadan ustasından ayrılmama
B) Bir işi yapamayacağını düşünme
C) İyi bir ustanın yanında yetiştirme
D) Bulunduğu konumdan memnun olmama

5. "Kök" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamıyla kullanılmamıştır?

- A) Bitkiler, kökleri aracılığıyla topraktan besin alır.
B) Onunla kökleri maziye dayanan bir dostluğumuz var.
C) Kök durumundaki sayılarla işlem yapmayı öğrendik.
D) Bazı sözcüklerin kökü hem isim hem fiil olarak kullanılır.

6. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcüğün anlam özelliği yay ayraç içinde yanlış verilmiştir?

- A) Bugün durgun oluşundan bir şeye üzülüğünü anladım. (Gerçek)
B) Bu işin kokusu yakında çıkar, o zaman ne yapacaksın? (Mecaz)
C) Çocuğun soluk yanaklarından iki damla yaş süzüldü. (Gerçek)
D) Bu bölgede iklim nedeniyle bazı ürünler yetişmiyor. (Terim)

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Hava biraz serin olduğu için hırka giymiştim.
- B) Bir acı kahvenizi içmeye geldim, deyip oturmuştu.
- C) Doktor, parmağında çatlak olduğunu söylemişti.
- D) Kendisi gibi uyanık insanlarla çok iyi anlaşırdı.

8. I. Ülkemizde kış aylarında günler kısalmır.
II. Bir yılda 365 gün bulunmaktadır.
III. Yola çıktığımızda daha gün doğmamıştı.
IV. En az gün, şubat ayında vardır.
"Gün" sözcüğü, numaralanmış cümlelerin hangilerinde aynı anlamda kullanılmıştır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV

9. I. Açlıktan miyavlayan kediye görünce yüreğim burkuldu.
II. Çocukların gürültüsünden radyonun sesini duyamıyordum.
III. Gökte parlayan yıldızları seyrederek uykuya daldım.
IV. Yaşlı adamın horultusundan hiçbirimiz rahat uyuyamadık.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde yansıma sözcük kullanılmamıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

10. Aşağıdakilerin hangisinde "kaçmak" sözcüğünün kazandığı anlam yay ayraç içinde yanlış verilmiştir?

- A) Kulağıma yine su kaçmıştı. (Görünmeden gitmek, sıvışmak)
- B) Sokaktaki herkesin rahatı kaçmıştı. (Yok olmak)
- C) Bir tehlike olursa eve kaçarsın. (Hızla koşup bir yere saklanmak)
- D) Ben, hiçbir masraftan kaçmam. (Kaçınmak)

11. Süt tüketimi, çocukların kemik gelişimi açısından çok önemlidir. Çocuklar, sütte elde edilen vitamin ve mineralleri et vb. gıdalardan alamaz. Süt içmeyen çocukların özellikle kahvaltılarda peynir tüketmesi gerekir. Bununla birlikte uzmanlar, süt yerine doğal yoğurt ya da kefir tüketilebileceğini belirtmektedir.

Bu metinde "süt ürünleri" kavram alanına giren sözcükler aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

- A) Süt - peynir - yoğurt
- B) Peynir - et - yoğurt
- C) Süt - et - kefir
- D) Peynir - yoğurt - kefir

12. Kim ne derse desin, bu önemli projeyi önünde sonunda gerçekleştireceğiz.

Bu cümledeki altı çizili ikilemenin yerine aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) er geç
- B) az çok
- C) bir bir
- D) usul usul

1. KONU: SÖZCÜKTE ANLAM

13. Atından inen üniformalı adam, çeşmenin soğuk suyuyla yüzünü yıkadı. Matarasında-
I
ki azıcık suyla işte bu çeşmeye kadar idare et-
II
mişti. Bunun verdiği büyük gururla kana kana
III
su içti. Birden aklına çölde uzun süre susuz
IV
kaldığı gün geldi.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) I. sözcük, beş duyudan biriyle algılanamaz.
B) II. sözcük, bir varlığın ölçülebilen yönünü bildirmektedir.
C) III. sözcük, beş duyudan biriyle algılanabilir.
D) IV. sözcük, bir kavramın ölçülemeyen yönünü bildirmektedir.

14. Şairim,
Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası
Ayak seslerinden tanırım.
Ne zaman bir köy türküsü duysam
Şairliğimden utanırım.

Bedri Rahmi Eyüboğlu

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Her dizede eşit sayıda hece kullanılmıştır.
B) Dizeler dörtlülük biçiminde kümelenmiştir.
C) Kişileştirmeden yararlanılmıştır.
D) Dize sonlarında ses benzerliği yoktur.

15. Kardeşim, alışveriş yapmayı bilmiyor. Beğendiği bir şey oldu mu gözü kapalı alıyor ve bu huyu asla değişmiyor. Hesapsız kitapsız
I
yaşadığı için başına gelmeyen kalmıyor.
II

Numaralanmış sözlerin bu metne kattığı anlamlar aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	I	II
A)	İyi, kötü ayırt ederek	Sorumluluğu üzerine alarak
B)	Düşünmeden, duraksamadan	Sorumsuz, ölçsüz bir biçimde
C)	Düşünmeden, duraksamadan	Sorumluluğu üzerine alarak
D)	İyi, kötü ayırt ederek	Sorumsuz, ölçsüz bir biçimde

16. Arkadaşlarımla fast fooda gittik. Menüü inceledik. Ben duble hamburger sipariş ettim. Hamburgerin yanında ekstra içecek vardı.

Aşağıdakilerden hangisi bu metindeki yabancı sözcüklerden birinin Türkçe karşılığı değildir?

- A) Fazladan
B) Yemek listesi
C) Hazır yemek
D) Bol malzemeli

17. Öylesine yalnızım ki
Sanki yokum
Eriyor eski ben
Ve yeni biri olamıyorum.

Ataol Behramoğlu

Bu dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangisine başvurulmuştur?

- A) Kişileştirme
B) Konuşturma
C) Benzetme
D) Zıtlık

18. "Yutmak" sözcüğü, aşağıdakilerin hangisinde "söylemek istediği bir sözü kendini tutarak söylememek" anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Senin hasta numaralarını artık yutmuyorum.
- B) Ona bir çift söz diyecektim ama sözümü yuttum.
- C) Duvarlar ışıkları yuttuğu için salon karanlıktı.
- D) Sınava çok iyi çalışmış, iki günde bütün bilgileri yutmuştu.

19. Kardeşim gibi gördüğüm bir dostumu görmek için Artvin'e gittim. Artvin'i daha önce hiç görmemiştim. Dostum, bana bu güzel şehrin her yerini gezdirdi.

"Görmek" sözcüğü, bu parçada aşağıdaki anlamlarından hangisiyle kullanılmamıştır?

- A) Anlamak, kavramak, sezmek
- B) Gezmek
- C) Saymak, herhangi bir şey gibi görmek
- D) Ziyaret etmek

20. Bazı insanlar doğuştan müziğe meylli (ilgili)

olurlar. Kapasitelerini (yetenek) eğitimle şek-

killendirirler. Orijinal (özgün) eserler böyle in-

sanların uğraşlarının (başarı) sonucudur.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerden hangisinin anlamı yay ayaç içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

21. Vadide bir hazin nağme ürperdi,
Bu ıssız dağların sen misin derdi?

Bu dizelerdeki altı çizili ifadeyle aynı anlama gelen bir sözcük aşağıdakilerin hangisinde kullanılmıştır?

- A) Çarşı تنها olduğu için işimiz çabuk bitti.
- B) Ağacın yüksek dallarındaki incirler duruyor.
- C) Çocuk, o koca çuvalı elbette kaldıramaz.
- D) Köylüler, engebeli arazileri bile ekiyor-muş.

22. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcüğün Türkçe karşılığı yay ayaç içinde yanlış verilmiştir?

- A) Onun off-road tutkusunu çevresindeki herkes bilir. (Arazi yarışı)
- B) Oyuncunun yeni dizisi, haftalardır rating rekoru kırıyor. (Değerlendirme)
- C) Birkaç hacker, kişisel bilgilere yönelik bir saldırı yapmış. (Bilgisayar korsanı)
- D) Bazı davranışlarını antipatik bulduğumu söylemeliyim. (Yanlış)

23. Köpeklerin sesi, kasabanın dar sokaklarında

yankılanıyordu. Ilık bir esinti, akşamsefalarının

hoş kokularını bu sokaklara serpiştiriyordu.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. sözcük, somut anlamlıdır.
- B) II. sözcük, nicel anlamlıdır.
- C) III. sözcük, soyut anlamlıdır.
- D) IV. sözcük, nitel anlamlıdır.

24. I. Dükkân iyi işlediği için Asım Bey mutluydu.
II. Küçük çocuğun bakışları yüreğime işlemiştir.
III. Köye işleyen dolmuşlar artık çalışmayacak.

"İşlemek" **sözcüğü**, numaralanmış cümlelerde aşağıdaki anlamlarından hangisiyle kullanılmamıştır?

- A) Herhangi bir konuyu ele alarak incelemek
B) İçine girmek, etkilemek; nüfuz etmek
C) Gidip gelmek
D) İyi çalışmak, müşterisi bol olmak

25. Sabah geç uyanınca işe yetişebilmek için hemen hazırlandım. Evden çıktıktan sonra hızlı yürüyüp otobüs durağına vardım. Duraktaki kalabalığı görünce şaşırdım. Gözlerim dikkatli bir biçimde çevrede bir taksi ararken önümde aniden bir araba durdu.

Bu metinde aşağıdaki sözcüklerden hangisinin zıddına yer verilmemiştir?

- A) Arka B) Çabuk
C) Erken D) Önce

26. Yunus Emre'ye göre bütün insanlar birdir. İnsanlar; sevgi, hoşgörü ve birlik paydasında bir araya gelip mutlu olabilir. Bu yüzden o, devletlerin sınır çizgilerini silen şiiirler yazmıştır.

Bu metinde altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sakıncalı konuları işlemek
B) Evrensel niteliğe sahip olmak
C) Kendi toplumunu yansıtmak
D) Duyguları ön plana çıkarmak

27.

I. Metin

Yok bizi arayan, soran kimsemiz.
Öylesine karanlık ki gecemiz,
Ha olmuş ha olmamış pencерemiz,
Akar suda aksimizden eser yok.

II. Metin

Son zamanlarda kendimi oldukça yalnız hissediyorum. Kapımın zili, yosun tutmuş bir taş gibi... Aylardır kimse dokunmamış. Eski dostlar, akrabalar artık kapımı çalmıyor.

Bu iki metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Her iki metinde "yalnızlık" konusu işlenmiştir.
B) I. metinde dize sonlarında başvuru olan ses benzerlikleri II. metinde yoktur.
C) Her iki metinde hayal öğelerine yer verilmiştir.
D) I. metinde benzetmeye başvurulmamış ancak II. metinde başvurulmuştur.

28. Karac'oğlan der ki başa yazıldı,
Gözüm yaşı Ceyhun oldu süzüldü.

Bu dizelerdeki söz sanatının benzeri aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Nazlı yârdan geldi bana bir name
Eğer doğru ise kırdı belimi.
B) Çalıştım, sesimi sesine kattım.
Bebe gibi kollarımda yaylattım.
C) Olmak istiyorsan dünyada mesut
Halka Hakk'a yarayacak bir iş tut.
D) Söyler Veysel sözlerinden vazgeçmez,
Bulanık çeşmeden kimse su içmez.

29, 30 ve 31. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Kâtip Çelebi, XVII. yüzyılın en **meşhur** aydınlarından biridir. Ürettiği **eserler** hem sayı hem de içerik bakımından oldukça zengindir. Eserlerinde yararlandığı kaynakların yanı sıra derin anlatım tarzı, Osmanlı tarihçiliğine yeni bir boyut kazandırmıştır. Onu **diğer** tarihçilerden ayıran en önemli özelliği, yararlandığı kaynakları eleştirel bir gözle ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla değerlendirmesidir. Bu nedenle eserleri, kendi döneminin **aydınları** tarafından bir maden gibi görülmüştür. Öte yandan Naima Mustafa Efendi gibi kendisinden sonraki tarihçilere de yol göstermiştir.

29. Metinde geçen aşağıdaki sözcüklerden hangisi mecaz anlamıyla kullanılmamıştır?

- A) derin B) gözle C) maden D) ürettiği

30. Metindeki altı çizili ifadenin anlamı aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Satış danışmanı, iki evin benzer yönlerini bize detaylı bir şekilde anlattı.
B) Çalışanların isteklerini dikkate alarak birtakım yenilikler yapmışlardı.
C) Sanatçı, eserleri hakkındaki olumsuz eleştirilere hiç kulak asmamıştır.
D) Gençlerin sorunlarını ele alış biçimiyle diğer uzmanlardan ayrılıyordu.

31. Aşağıdakilerden hangisi metinde koyu yazılmış sözcüklerden birinin yerine getirilemez?

- A) öteki B) uzman C) ünlü D) yapıt

32. **Ağırlık:** Uyuşukluk ve gevşeklik durumu

Kopmak: Çok ağrımak

Tatlı: Hoşa gidecek bir biçimde

Aşağıdakilerin hangisinde "ağırlık, kopmak, tatlı" sözcükleri bu anlamlarıyla kullanılmıştır?

- A) Radyodan yükselen tatlı nağmelere eşlik ediyor, bir yandan da torununun hırkasının kopan düğmesini dikiyordu. Üstüne öyle bir ağırlık çökmüştü ki iğne, parmağına battı.
B) Cemal Kaptan, havanın ağırlığını hissetmiş ve fırtınanın kopacağını anlamıştı. Sabahtan beri açığtan gelen tatlı esinti, kısa bir süre sonra yerini sert bir rüzgâra bırakmıştı.
C) Bütün gün çarşıda gezdiğim için ayaklarım kopuyordu. Eve gidip yemek yiyince bir ağırlık hissettim, uyumuşum. Öyle tatlı uyumuşum ki gözümü açtığımda gün ağarmıştı.
D) Çocuk, öyle tatlı baktı ki yüzüme... Günlerdir yüreğimde taşıdığım ağırlık, onun bakışıyla bir kuş olup uçmuş; beni umutsuzluğa bağlayan zincirler kopmuştu sanki.

1. DÖNEM 1. YAZILIYA HAZIRLIK

1. Faruk Nafiz, ilk şiir kitabını 1918'de çıkardı. Bu kitap, bireysel konuları işlediği şiirlerden oluşuyordu. Şair, 1922'den sonra Anadolu insanının gerçeklerini anlatmaya yöneldi.

Aşağıda anlamı verilen sözcükleri bu metinden bulup yazınız. (15 puan)

Yayımlamak:

Herhangi bir konuyu ele alarak incelemek:

Amaç olarak benimsemek:

2. Bir melodinin ya da ritmin, sinir merkezlerimizi doğrudan etkilediği biliniyor. Müzik dinlemeye başlayınca sinirlerimiz gevşiyor ve gündelik yaşamın vücudumuza yüklediği kaygı ve stres, yerini rahatlama hissine bırakıyor. Müzik, ruh dünyamızı karartan kaygı ve stresi dağıtıp bizi mucizevi bir şekilde tedavi ediyor. Bu alanda yapılan çalışmalar, müziğin ruh dünyamızın en güçlü şifa kaynaklarından biri olduğunu doğruluyor.

Bu metnin konusunu yazınız. (20 puan)

.....

.....

.....

.....

3. Sosyal medya; hızlı tüketime dayalı, sürekli akış hâlinde olan bir platform olarak nitelendirilebilir. Sosyal medyanın bu yönü, okuma kültürünü bir dönüşüme sürükleyip sınırlıyor. İnsanlar anlık, görsel ağırlıklı ve kısa iletilere alıştığı için derinlemesine okuma becerisini kaybediyor. Sürekli bir akış içinde yaşayan insanlar, uzun soluklu metinlere odaklanmakta güçlük çekiyor ve bir kitabın sayfalarına dalmayı beceremiyor. Sosyal medya, okunacak içeriklere erişimi kolaylaştırırsa da okuma kültürünü günden güne eritiyor.

Bu metnin anahtar sözcüklerinden üçünü yazınız. (15 puan)

.....

.....

4. Aysu ve Nehir'in kardeş olduklarını bilmeyenler, buna hiç ihtimal vermezdi. Çünkü onların dış görünüşleri gibi kişilikleri de büsbütün farklıydı. Aysu; arkadaş canlısı, sosyal bir çocuktur. Nehir ise kimseyle kolay kolay iletişim kuramaz, kendi dünyasında yaşardı. Aysu, gereksiz şeylere bile para harcıyıp hesabını bilmez ama Nehir, aşırı harcamalardan kaçınıp parasını idareli kullanırdı. Aysu'nun bir şeyi kötüye yordüğünü görmek neredeyse imkânsızdı. Buna karşılık Nehir, hep en kötüyü düşünüp her şeyi kötüye yorardı.

Bu metne göre Aysu ve Nehir'in her birinin kişilik özelliklerinden ikisini yazınız. (20 puan)

Aysu:

Nehir:

5. Nasreddin Hoca, bir gün Akşehir pazarına gitmek üzere yola çıkar. Mahallenin çocukları onu görünce başına toplanıp istekte bulunurlar:

— Hoca Efendi, ne olur bize pazardan düdük al!

Nasreddin Hoca da çocukları kırmaz:

— Peki, alayım.

Çocuklardan sadece birisi, elindeki parayı verir. Parayı alıp cebine koyan Hoca, çocukların yanından uzaklaşarak yoluna devam eder. Çocuklar, akşamüstü Nasreddin Hoca'nın yolunu gözlerler. Bir süre sonra Hoca, uzaktan görünür. Çocuklar, onun döndüğünü anlayınca hep bir ağızdan bağırır:

— Hoca Efendi, hani bizim düdüklerimiz?

Nasreddin Hoca, para veren çocuğa düdüğü uzatarak şöyle der:

— Yalnız bu arkadaşınıza düdük aldım. Çünkü parayı veren, düdüğü çalar.

a) Bu metinde Nasreddin Hoca'nın tutumuyla ilgili yorumunuzu yazınız. (15 puan)

b) Metindeki yazım kuralları ve noktalama işaretleriyle ilgili aşağıdaki bilgilerin gerekçelerini yazınız. (15 puan)

- Metindeki bazı ifadelerin sonuna iki nokta konmuştur çünkü
- "Nasreddin Hoca" ifadesindeki "Hoca" sözcüğü büyük harfle başlatılmıştır çünkü
- "Nasreddin Hoca da çocukları kırmaz." cümlesindeki "da" ayrı yazılmıştır çünkü